คู่มือครู
รายวิชาพื้นฐาน

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ป.5

ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ **(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ตัวอย่าง หลักสูตรปรับปรุง '60

เพิ่ม

คำแนะนำการใช้ ช่วยสร้างความเข้าใจ เพื่อใช้คู่มือครูได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

คำอธิบายรายวิชา แสดงขอบข่ายเนื้อหาสาระของรายวิชา ซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรกำหนด

Pedagogy ช่วยสร้างความเข้าใจในกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Teacher Guide Overview ช่วยให้เห็นภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนทั้งหมดของรายวิชา ก่อนที่จะลงมือสอนจริง

Chapter Overview ช่วยสร้างความเข้าใจและเห็นภาพรวมในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วย

Chapter Concept Overview ช่วยให้เห็นภาพรวม Concept และเนื้อหาสำคัญของหน่วยการเรียนรู้

ข้อสอบเน้นการคิด/ข้อสอบแนว O-NET เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่การสอบในระดับต่าง ๆ

กิจกรรม 21st Century Skills กิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21

คู่มือครู

สังคมศึกษาฯ ป.5

ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
เศรษฐศาสตร์ และภูมิศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ **(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)**
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียงหนังสือเรียน

นางสาววิริยะ บุญยะนิวาสน์
นางสุพน ทิมอ่ำ
นางสาวเยาวลักษณ์ อักษร
ผศ.ดร. ณัฐพร ยวงเงิน

ผู้ตรวจหนังสือเรียน

นายไชยนันท์ ปัญญาศิริ
นายวัลลภ เลิศศรี
นางฉัฐรส พัฒนารมย์
นายมโนธรรม ทองมหา
นางแมนเดือน สุขบำรุง

บรรณาธิการหนังสือเรียน

นายสมเกียรติ ภู่ระหงษ์

ผู้เรียบเรียงคู่มือครู

ผศ.ดร. ณัฐพร ยวงเงิน
นายสมเกียรติ ภู่ระหงษ์

บรรณาธิการคู่มือครู

นางสาวนนทลี หยกสุวรรณกุล
นายกมล จันชีลอง
นายสาธิต นิจรมย์

อักษร
www.aksorn.com
จัดพิมพ์และจำหน่ายทั่วประเทศโดย
บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด
142 ถนนตะนาว เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200
โทร./แฟกซ์. 0 2622 2999 (อัตโนมัติ 20 คู่สาย)
พิมพ์ที่: **บริษัท ไทยร่มเกล้า จำกัด** โทร. 0 2903 9101-6

คำแนะนำการใช้

คู่มือครู สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ป.5 จัดทำขึ้นเพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางวางแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประกันคุณภาพผู้เรียน ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

- เพิ่ม **คำแนะนำการใช้** ช่วยสร้างความเข้าใจ เพื่อใช้คู่มือครูได้อย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
- เพิ่ม **คำอธิบายรายวิชา** แสดงขอบข่ายเนื้อหาสาระของรายวิชาซึ่งครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรกำหนด
- เพิ่ม **Pedagogy** ช่วยสร้างความเข้าใจในกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- เพิ่ม **Teacher Guide Overview** ช่วยให้เห็นภาพรวมของการจัดการเรียนการสอนทั้งหมดของรายวิชาก่อนที่จะลงมือสอนจริง
- เพิ่ม **Chapter Overview** ช่วยสร้างความเข้าใจและเห็นภาพรวมในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วย
- เพิ่ม **Chapter Concept Overview** ช่วยให้เห็นภาพรวม Concept และเนื้อหาสำคัญของหน่วยการเรียนรู้
- เพิ่ม **ข้อสอบเน้นการคิด** เพื่อเตรียมความพร้อมของผู้เรียนสู่การสอนในระดับต่าง ๆ
- เพิ่ม **กิจกรรม 21st Century Skills** กิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในโลกแห่งศตวรรษที่ 21
- เพิ่ม **STEM Project** แนวทางการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถบูรณาการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี กระบวนการทางวิศวกรรม และคณิตศาสตร์ไปใช้เชื่อมโยงและแก้ปัญหาในชีวิตจริง

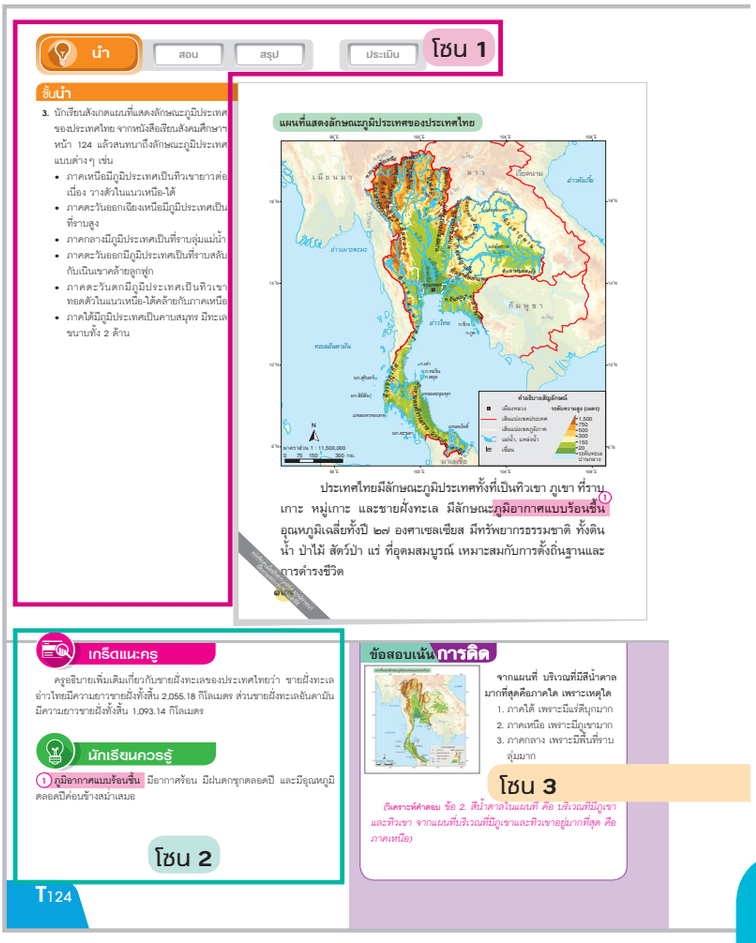

โซน 1 ช่วยครูจัดการเรียนการสอน

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครูผู้สอนโดยแนะนำขั้นตอนการสอน และการจัดกิจกรรมอย่างละเอียด เพื่อให้นักเรียนบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามตัวชี้วัด

นำ สอน สรุป ประเมิน

โซน 2 ช่วยครูเตรียมสอน

โดยประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับครูเพื่อนำไปประยุกต์ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน

เกร็ดแนะครู

ความรู้เสริมสำหรับครู ข้อเสนอแนะ ข้อสังเกต แนวทางการจัดกิจกรรมและอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน

นักเรียนควรรู้

ความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหา สำหรับอธิบายเสริมเพิ่มเติมให้กับนักเรียน

โดยใช้*หนังสือเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ป.5* และ*แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอดสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ป.5* ของบริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัดเป็นสื่อหลัก (Core Meterial) ประกอบการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 โดยคู่มือครูมีองค์ประกอบที่ง่ายต่อการใช้งาน ดังนี้

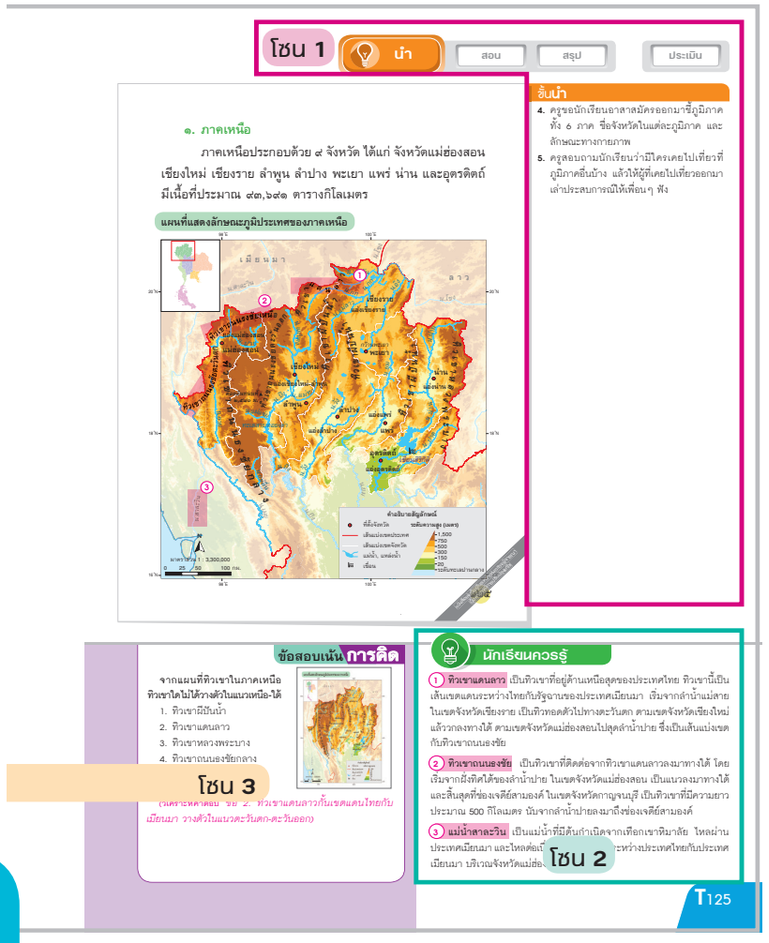

โซน 3 ช่วยครูเตรียมนักเรียน

ประกอบด้วยแนวทางการจัดกิจกรรม และเสนอแนะแนวข้อสอบ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ครูผู้สอน

กิจกรรม 21st Centurey Skills

กิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ประยุกต์ใช้ความรู้ที่เรียนมาสร้างชิ้นงาน หรือทำกิจกรรมรวบยอดเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่ระบุในทักษะศตวรรษที่ 21st

ข้อสอบเน้นการคิด

ตัวอย่างข้อสอบที่มุ่งเน้นการคิด มีทั้งปรนัย-อัตนัย พร้อมเฉลยอย่างละเอียด

ข้อสอบเน้นการคิดแนว O-NET

ตัวอย่างข้อสอบที่มุ่งเน้นการคิด และเป็นแนวข้อสอบ O-NET มีทั้งปรนัย-อัตนัย พร้อมเฉลยอย่างละเอียด

กิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์

กิจกรรมเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่าง ๆ

กิจกรรมท้าทาย

เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรม เพื่อต่อยอดสำหรับนักเรียนที่เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และต้องการท้าทายความสามารถในระดับที่สูงขึ้น

กิจกรรมสร้างเสริม

เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่ควรได้รับการพัฒนาการเรียนรู้

กิจกรรม Geo-Literacy

เสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และนำความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

Digital Media

เป็นการแนะนำแหล่งค้นคว้าจากสื่อ Digital ต่าง ๆ

แนวทางการวัดและประเมินผล

เป็นการเสนอแนะแนวทางในการวัดและประเมินผลนักเรียนที่สอดคล้องกับแผนการสอน

คำอธิบายรายวิชา

สังคมศึกษาฯ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

เวลาเรียน 80 ชั่วโมง/ปี

ศึกษา วิเคราะห์ ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรม และหลักในการพัฒนาชาติไทย พุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือประวัติศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด องค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ ปฏิบัติตามไตรสิกขา หลักธรรมทางศาสนา ศาสนพิธี พิธีกรรม วันสำคัญทางศาสนา ตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่า และศาสนิกชนตัวอย่าง ตามมรรยาทของศาสนิกชนที่ดี เคารพพระรัตนตรัย ศึกษาวิเคราะห์วิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น บทบาท หน้าที่ และวิธีเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาของชุมชน อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ หลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์ บทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร พร้อมทั้งจำแนกผลดีผลเสียของการกู้ยืม ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตน ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน พร้อมทั้งนำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและทำลายสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของตน

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสืบค้นข้อมูล กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ และใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการสืบค้นและสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์

เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีความสามารถทางภูมิศาสตร์ กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ทักษะทางภูมิศาสตร์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ และสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

ส 1.1 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3, ป.5/4, ป.5/5, ป.5/6, ป.5/7

ส 1.2 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3

ส 2.1 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3, ป.5/4

ส 2.2 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3

ส 3.1 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3

ส 3.2 ป.5/1, ป.5/2

ส 5.1 ป.5/1, ป.5/2

ส 5.2 ป.5/1, ป.5/2, ป.5/3

รวม 27 ตัวชี้วัด

Pedagogy

คู่มือครู
สังคมศึกษาฯ ป.5

คู่มือครู สังคมศึกษาฯ ป.5 เล่มนี้ สังคมศึกษาฯ ผู้จัดทำได้ออกแบบการสอน (Instructional Design) อันเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้และเทคนิคการสอนที่เปี่ยมด้วยประสิทธิภาพและมีความหลากหลายให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด รวมถึงสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยครูสามารถนำไปใช้จัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในรายวิชาสังคมศึกษาฯ นี้ ได้นำรูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es Instructional Model) มาใช้ในการออกแบบการสอน ดังนี้

รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es Instructional Model)

ด้วยจุดประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาฯ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ และมีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ผู้จัดทำจึงได้เลือกใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es Instructional Model) ซึ่งเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดและการลงมือทำ เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21

นอกจากใช้รูปแบบการสอนแบบ 5Es เป็นวิธีการหลักแล้ว ยังมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนอื่น ๆ เช่น การแก้ปัญหา การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจด้วยรูปแบบที่หลากหลาย

วิธีการสอน (Teaching Method)

ผู้จัดทำเลือกใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เช่น การทดลอง การสาธิต การอภิปรายกลุ่มย่อย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ รูปแบบการสอนต่าง ๆ ที่เลือกนำมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพ และพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้จากประสบการณ์การคิดและการลงมือทำด้วยตนเอง อันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และเกิดทักษะที่จำเป็นต่อการนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

เทคนิคการสอน (Teaching Technique)

ผู้จัดทำเลือกใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับเรื่องที่เรียน เพื่อส่งเสริมวิธีสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การใช้คำถาม การเล่นเกม เพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งเทคนิคการสอนต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขในขณะที่เรียนและสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้พัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อีกด้วย

ทักษะการเรียนรู้ที่ได้

- ทักษะการแก้ปัญหา
- ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
- ทักษะการคิดสร้างสรรค์
- ทักษะการทำงานร่วมกัน
- ทักษะการสื่อสาร
- ทักษะทางภูมิศาสตร์

Teacher Guide Overview

สังคมศึกษาฯ ป.5

หน่วยการเรียนรู้/บท	ตัวชี้วัด	ทักษะที่ได้	เวลาที่ใช้	การประเมิน	สื่อที่ใช้
1 ความสำคัญและประวัติศาสนา	ส 1.1 ป.5/1 วิเคราะห์ความสำคัญของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและหลักในการพัฒนาชาติไทย ส 1.1 ป.5/2 สรุปพุทธประวัติตั้งแต่เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์จนถึงพุทธกิจสำคัญ หรือประวัติศาสดาที่ตนนับถือตามที่กำหนด	- ทักษะการวิเคราะห์ - ทักษะการให้คำจำกัดความ	3 ชั่วโมง	- ตรวจใบงาน - ตรวจแบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด
1 หลักธรรมของศาสนา	ส 1.1 ป.5/5 แสดงความเคารพพระรัตนตรัย และปฏิบัติตามไตรสิกขาและหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนาหรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ส 1.1 ป.5/7 ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือเพื่อการพัฒนาตนเองและสิ่งแวดล้อม	- ทักษะการนำความรู้ไปใช้	7 ชั่วโมง	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด
1 เรียนรู้แบบอย่างที่ดี	ส 1.1 ป.5/3 เห็นคุณค่า และประพฤติตนตามแบบอย่างการดำเนินชีวิตและข้อคิดจากประวัติสาวก ชาดก เรื่องเล่าและศาสนิกชนตัวอย่าง ตามที่กำหนด ส 1.1 ป.5/4 อธิบายองค์ประกอบและความสำคัญของพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ของศาสนาที่ตนนับถือ	- ทักษะการรวบรวมข้อมูล - ทักษะการเชื่อมโยง - ทักษะการทำให้กระจ่าง	4 ชั่วโมง	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด

หน่วยการเรียนรู้/บท	ตัวชี้วัด	ทักษะที่ได้	เวลาที่ใช้	การประเมิน	สื่อที่ใช้
1 ศาสนิกชนที่ดี	ส 1.1 ป.5/6 เห็นคุณค่าและสวด-มนต์แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด ส 1.2 ป.5/1 จัดพิธีกรรมตามศาสนาที่ตนนับถืออย่างเรียบง่าย มีประโยชน์ และปฏิบัติตนถูกต้อง ส 1.2 ป.5/2 ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนาตามที่กำหนด และอภิปรายประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม ส 1.2 ป.5/3 มีมรรยาทของความเป็นศาสนิกชนที่ดีตามที่กำหนด	- ทักษะการรวบรวมข้อมูล - ทักษะการนำความรู้ไปใช้ - ทักษะการรวบรวมข้อมูล	6 *ชั่วโมง*	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์ - ตรวจรายงานผลการปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติ ทักษะรวบยอด
2 สิทธิเด็ก	ส 2.1 ป.5/2 เสนอวิธีการปกป้องคุ้มครองตนเองหรือผู้อื่นจากการละเมิดสิทธิเด็ก	- ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา	5 *ชั่วโมง*	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติ ทักษะรวบยอด
2 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	ส 2.1 ป.5/1 ยกตัวอย่างและปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ ในฐานะพลเมืองดี	- ทักษะการรวบรวมข้อมูล - ทักษะการเชื่อมโยง - ทักษะการนำความรู้ไปใช้	5 *ชั่วโมง*	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติ ทักษะรวบยอด

หน่วยการเรียนรู้/บท	ตัวชี้วัด	ทักษะที่ได้	เวลาที่ใช้	การประเมิน	สื่อที่ใช้
2 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น	ส 2.1 ป.5/3 เห็นคุณค่าวัฒนธรรมไทยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย ส 2.1 ป.5/4 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน	- ทักษะการรวบรวมข้อมูล - ทักษะการวิเคราะห์ - ทักษะการจำแนกประเภท - ทักษะกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	7 ชั่วโมง	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด
2 การปกครองส่วนท้องถิ่น	ส 2.2 ป.5/1 อธิบายโครงสร้างอำนาจ หน้าที่และความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ส 2.2 ป.5/2 ระบุบทบาทหน้าที่และวิธีการเข้าดำรงตำแหน่งของผู้บริหารท้องถิ่น ส 2.2 ป.5/3 วิเคราะห์ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	- ทักษะการจำแนกประเภท - ทักษะการเชื่อมโยง - ทักษะการเปรียบเทียบ - ทักษะการให้เหตุผล - ทักษะการสรุปลงความเห็น - ทักษะการรวบรวมข้อมูล - ทักษะการเรียงลำดับ - ทักษะการวิเคราะห์	3 ชั่วโมง	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด
3 การผลิตสินค้าและบริการ	ส 3.1 ป.5/1 อธิบายปัจจัยการผลิตสินค้าและบริการ	- ทักษะการรวบรวมข้อมูล - ทักษะการนำความรู้ไปใช้ - ทักษะการจัดโครงสร้าง	6 ชั่วโมง	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด

หน่วยการเรียนรู้/บท	ตัวชี้วัด	ทักษะที่ได้	เวลาที่ใช้	การประเมิน	สื่อที่ใช้
3 ธนาคารและการกู้ยืมเงิน	ส 3.2 ป.5/1 อธิบายบทบาทหน้าที่เบื้องต้นของธนาคาร ส 3.2 ป.5/2 จำแนกผลดีและผลเสียของการกู้ยืม	- ทักษะการวิเคราะห์ - ทักษะการเชื่อมโยง - ทักษะการสรุปความ - ทักษะการรวบรวมข้อมูล - ทักษะการเปรียบเทียบ	6 *ชั่วโมง*	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด
3 เศรษฐกิจพอเพียงและสหกรณ์	ส 3.1 ป.5/2 ประยุกต์ใช้แนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียนและชุมชน ส 3.1 ป.5/3 อธิบายหลักการสำคัญและประโยชน์ของสหกรณ์	- ทักษะการนำความรู้ไปใช้ - ทักษะการประยุกต์ใช้ความรู้	8 *ชั่วโมง*	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงาน - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด
4 เรียนรู้ภูมิภาคจากแผนที่และรูปถ่าย	ส 5.1 ป.5/1 สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย	- การสังเกต - การแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ - การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ - การใช้เทคโนโลยี	6 *ชั่วโมง*	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมในการทำงาน	- หนังสือเรียน - ใบงาน 1.1 - ใบงาน 1.2 - ใบงาน 2.1 - รูปถ่ายทางภูมิศาสตร์ - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด แผนที่แ - แผนที่แบบต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาคของไทย

หน่วยการเรียนรู้/บท	ตัวชี้วัด	ทักษะที่ได้	เวลาที่ใช้	การประเมิน	สื่อที่ใช้
4 ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อสิ่งต่าง ๆ	ส 5.1 ป.5/2 อธิบายลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อแหล่งทรัพยากรและสถานที่สำคัญในภูมิภาคของตน	- การสังเกต - การแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ - การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ - การใช้เทคโนโลยี	6 *ชั่วโมง*	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด
4 สิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของเรา	ส 5.2 ป.5/1 วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการย้ายถิ่นของประชากรในภูมิภาคของตน ส 5.2 ป.5/2 วิเคราะห์อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ก่อให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตในภูมิภาคของตน ส 5.2 ป.5/3 นำเสนอตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นผลจากการรักษาและการทำลายสภาพแวดล้อม และเสนอแนวคิดในการรักษาสภาพแวดล้อมในภูมิภาค	- การสังเกต - การแปลความข้อมูลทางภูมิศาสตร์ - การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ - การใช้เทคโนโลยี	8 *ชั่วโมง*	- ตรวจใบงาน - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมการทำงานรายบุคคล - สังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- หนังสือเรียน - ใบงาน - แบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด

สารบัญ

Chapter Title	Chapter Overview	Teacher Script
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ศาสนาของเรา	T2-T4	T5
บทที่ 1 ความสำคัญและประวัติศาสนา		T6-T12
บทที่ 2 หลักธรรมของศาสนา		T13-T21
บทที่ 3 เรียนรู้แบบอย่างที่ดี		T22-T33
บทที่ 4 ศาสนิกชนที่ดี		T34-T46
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 หน้าที่พลเมือง	T47	T48
บทที่ 1 สิทธิเด็ก		T49-T52
บทที่ 2 พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย		T53-T58
บทที่ 3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น		T59-T68
บทที่ 4 การปกครองท้องถิ่น		T69-T78
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เศรษฐศาสตร์น่ารู้	T79-T80	T81
บทที่ 1 การผลิตสินค้าและบริการ		T82-T91
บทที่ 2 ธนาคารและการกู้ยืมเงิน		T92-T99
บทที่ 3 เศรษฐกิจพอเพียงและสหกรณ์		T100-T112
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 เรียนรู้ภูมิศาสตร์	T113	T114
บทที่ 1 เรียนรู้ภูมิภาคจากแผนที่และรูปถ่าย		T115-T143
บทที่ 2 ลักษณะทางกายภาพที่ส่งผลต่อสิ่งต่าง ๆ		T144-T160
บทที่ 3 สิ่งแวดล้อมในภูมิภาคของเรา		T161-T171

บรรณานุกรม T172

Chapter Overview

แผนการจัดการเรียนรู้	สื่อที่ใช้	จุดประสงค์	วิธีสอน	ประเมิน	ทักษะที่ได้	คุณลักษณะอันพึงประสงค์
แผนฯ ที่ 1 แผนที่และรูปถ่าย 2 *ชั่วโมง*	- หนังสือเรียน - ใบงานที่ 1.1 - ใบงานที่ 1.2 - PowerPoint เรื่อง แผนที่และรูปถ่าย - รูปถ่ายทางภูมิศาสตร์ - แบบปฏิบัติทักษะรวบยอด เรื่อง แผนที่และรูปถ่าย	1. บอกประเภทและองค์ประกอบของแผนที่ได้ 2. สืบค้นและอธิบายข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่ายได้	วิธีสอนแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ (Geographic Inquiry Process	- ครูตรวจแบบทดสอบก่อนเรียน - ครูตรวจใบงานที่ 1.1 เรื่อง แผนที่ - ครูตรวจใบงานที่ 1.2 เรื่อง รูปถ่าย - ประเมินการนำเสนอผลงาน	1. การสังเกต 2. การแปลความข้อมูล 3. การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ 4. การใช้เทคโนโลยี	1. มีวินัย รับผิดชอบ 2. ใฝ่เรียนรู้ 3. มุ่งมั่นในการทำงาน
แผนฯ ที่ 2 ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาค 4 *ชั่วโมง*	- หนังสือเรียน - ใบงานที่ 1.2 - PowerPoint เรื่อง ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเรา - แผนที่แบบต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาคของไทย - รูปถ่ายทางภูมิศาสตร์	1. สืบค้นข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่ายได้ 2. อธิบายลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่ายได้	วิธีสอนแบบกระบวนการทางภูมิศาสตร์ (Geographic Inquiry Process	- ครูตรวจแบบทดสอบก่อนเรียน - ครูตรวจใบงานที่ 2.1 เรื่อง ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเรา - ประเมินการนำเสนอผลงาน - สังเกตพฤติกรรมในการทำงาน	1. การสังเกต 2. การแปลความข้อมูล 3. การใช้เทคนิคและเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ 4. การใช้เทคโนโลยี	1. มีวินัย รับผิดชอบ 2. ใฝ่เรียนรู้ 3. มุ่งมั่นในการทำงาน

ขั้นนำ

1. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน หน่วยการเรียนรู้ที่ 12 เรื่อง เรียนรู้ภูมิภาคจากแผนที่และรูปถ่าย จากแผนการสอน
2. ครูทบทวนการใช้แผนที่และรูปถ่ายด้วยการนำแผนที่แบบต่างๆ และรูปถ่ายมาให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนตอบคำถามกระตุ้นความคิดดังต่อไปนี้
   - แผนที่แต่ละแบบเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
   - องค์ประกอบของแผนที่มีอะไรบ้าง
   - รูปถ่ายต่างจากแผนที่อย่างไร

เกร็ดแนะครู

ครูอธิบายเพิ่มเติมว่า ประเทศไทยมีลักษณะทางกายภาพ คือ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ในแต่ละภูมิภาคจะมีลักษณะทางกายภาพทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งเราสามารถศึกษาได้จากแผนที่และรูปถ่าย จากนั้นครูให้นักเรียนดูรูปถ่ายทางภูมิศาสตร์ลักษณะภูมิประเทศแบบต่างๆ

แม่น้ำแควน้อย

หมู่เกาะสิมิลัน

ข้อสอบเน้นการคิด

ถ้าเราจะนำแผนที่มาใช้ในการศึกษาภูมิภาค เราควรพิจารณาข้อใดเป็นอันดับแรกเพื่อเลือกแผนที่มาใช้งาน

1. ชื่อแผนที่
2. มาตราส่วนในแผนที่
3. สัญลักษณ์ในแผนที่
4. ความสวยงามของแผนที่

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 1. เพราะการศึกษาภูมิภาค เราต้องกำหนดประเด็นคำถามในการศึกษาก่อนว่าจะศึกษาเรื่องใด แล้วเราจึงเลือกแผนที่ที่สอดคล้องกับการใช้งาน โดยดูจากชื่อแผนที่ที่จะใช้งานว่าแผนที่นั้นเป็นแผนที่อะไรและให้ข้อมูลเรื่องใด ซึ่งจะทำให้เราได้ข้อมูลตามที่ต้องการ)

บทที่ ๑

เรียนรู้ภูมิภาคจากแผนที่และรูปถ่าย

แนวคิดสำคัญ

ภูมิภาคของเรามีขนาดพื้นที่ใหญ่ เราไม่สามารถศึกษาด้วยการไปดูจากพื้นที่จริงได้ทั้งหมด การใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่เป็นแผนที่และรูปถ่ายเข้ามาช่วย จะทำให้เราเรียนรู้ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเราได้ง่ายและเกิดความเข้าใจได้มากขึ้น

หนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของกระทรวงศึกษาธิการ
เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขั้นสอน

1. ครูยกตัวอย่างแผนที่และรูปถ่ายภูมิภาคของประเทศไทย 1 ภูมิภาค โดยไม่ซ้ำกับภูมิภาคที่นักเรียนอาศัยอยู่ แล้วให้นักเรียนอธิบายข้อมูลตามประเด็นคำถาม
   - แผนที่แสดงภูมิภาคใดของประเทศไทย
   - รูปถ่ายเป็นลักษณะภูมิประเทศแบบใด ที่ใด

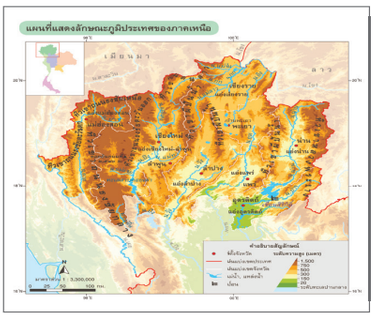

ข้อสอบเน้นการคิด

"ภาคภูมิต้องการทราบว่า เพราะเหตุใดพื้นที่บริเวณภาคกลางจึงได้ชื่อว่าเป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของประเทศไทย" ภาคภูมิควรสืบค้นข้อมูลจากข้อใดจึงจะเหมาะสมมากที่สุด

1. แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศภาคกลาง
2. แผนที่แสดงเส้นทางคมนาคมในภาคกลาง
3. รูปถ่ายพื้นที่นาข้าว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. รูปถ่ายแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลผ่านจังหวัดนครสวรรค์

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 1. เพราะแผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศจะให้ข้อมูลลักษณะภูมิประเทศของภาคกลางทั้งหมด ว่ามีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำไหลผ่านหลายสาย ทำให้พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ และมีน้ำเพียงพอต่อการปลูกข้าว จึงทำให้พื้นที่บริเวณภาคกลางเป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่สำคัญ)

เกร็ดแนะครู

ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการให้นักเรียนปฏิบัติ ดังนี้

- สืบค้นลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย
- อธิบายลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนด้วยแผนที่และรูปถ่าย
- อภิปรายลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตน
- วิเคราะห์จากประเด็นคำถาม แผนที่ และรูปถ่ายทางภูมิศาสตร์ในภูมิภาคของตน

จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจว่า ภูมิภาคของตนมีลักษณะทางกายภาพอย่างไร ทำให้สามารถระบุลักษณะทางกายภาพที่สำคัญในภูมิภาคของตนเองได้ รวมทั้งสามารถอธิบายลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตนจากแผนที่และรูปถ่ายได้

ขั้นสอน

2. ครูสนทนาเชื่อมโยงเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคที่นักเรียนอาศัยอยู่ เช่น ภูมิภาคที่ครูยกตัวอย่างเหมือนหรือแตกต่างจากภูมิภาคที่นักเรียนอาศัยอยู่หรือไม่ อย่างไร เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์

ลักษณะที่เหมือน	ลักษณะที่ต่าง
• มีภูเขา • มีป่าไม้ • อากาศหนาว	• ฝนแล้ง • อากาศร้อน

จากแผนที่และรูปถ่าย ภูมิภาคของเรามีลักษณะทางกายภาพอย่างไร

๑ ทบทวนความรู้เกี่ยวกับแผนที่และรูปถ่าย

๑. แผนที่

แผนที่ คือ เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ประเภทหนึ่ง เพื่อแสดงลักษณะทางกายภาพ และที่ตั้งของสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่บนพื้นผิวโลก ทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยการย่อส่วนและใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งต่าง ๆ ถ่ายทอดลงบนวัสดุแบนราบ เช่น กระดาษ เป็นต้น

แผนที่เป็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับการศึกษาสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

ประโยชน์ของแผนที่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มีดังนี้

- **ชีวิตประจำวัน** เช่น ใช้แสดงเส้นทางคมนาคมในการเดินทาง เป็นต้น
- **การท่องเที่ยว** เช่น ใช้แผนที่ท่องเที่ยว ทำให้รู้เส้นทางที่จะไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รู้ที่ตั้งของสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ เป็นต้น
- **ใช้ในการรายงานปรากฏการณ์ธรรมชาติ** เช่น แสดงอุณหภูมิ แสดงการเคลื่อนที่ของลมพายุ เป็นต้น
- **ใช้ในกิจการทางทหาร** เช่น การเลือกที่ตั้งค่ายทหาร เป็นต้น

เกร็ดแนะครู

ครูอธิบายเพิ่มเติมว่าแผนที่ราชอาณาจักรไทย หรือบริเวณที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน ฉบับแรก ๆ ที่ถูกตีพิมพ์เป็นแผนที่ที่ชาวตะวันตกจัดทำขึ้นโดยเฉพาะนักแผนที่ชาวฝรั่งเศสในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ได้จัดพิมพ์แผนที่ไว้จำนวนมากที่ถูกนำมาพิมพ์ซ้ำบ่อยครั้ง เช่น แผนที่ราชอาณาจักรสยาม หรือ Carte Du Royaume De Siam ที่พิมพ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2229 ตรงกับสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

กิจกรรม สร้างเสริม

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันรวบรวมแผนที่เกี่ยวกับภาคของตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วจำแนกประเภทของแผนที่ และบอกชื่อแผนที่ จากนั้นนำมาติดที่ป้ายนิเทศในห้องเรียน เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิภาคของตน

กิจกรรม ท้าทาย

ให้นักเรียนทำสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคของตน แล้วนำไปติดที่ป้ายนิเทศ

- **ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์** เช่น การตัดถนน การวางสายโทรศัพท์ การวางท่อประปา การสร้างเขื่อน เป็นต้น
- **ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม** เช่น แผนที่แสดงความหนาแน่นของประชากร แผนที่แสดงแหล่งเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น
- **ใช้ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ** เช่น ใช้เป็นข้อมูลในการสำรวจเขตแดน เป็นต้น
- **ใช้ศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่** เช่น ศึกษาชนิดของดิน ศึกษาเกี่ยวกับป่าไม้และแหล่งน้ำ เป็นต้น

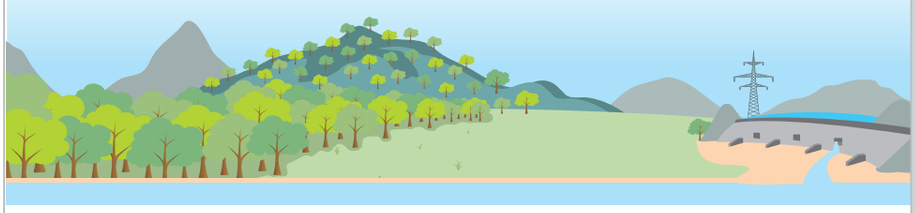

๑) ประเภทของแผนที่ แผนที่แบ่งได้หลายประเภท แต่ละประเภทมีข้อจำกัดในการใช้งานแตกต่างกัน เราสามารถเลือกแผนที่ได้ตามความเหมาะสมของการใช้งาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามความต้องการ

แผนที่จำแนกตามลักษณะการใช้งานได้ ๒ ประเภท ดังนี้

๑ แผนที่อ้างอิง

เป็นแผนที่ที่แสดงลักษณะภูมิประเทศต่าง ๆ ที่ปรากฏบนพื้นผิวโลก เช่น ภูเขา แม่น้ำ เกาะ เป็นต้น ซึ่งนอกจากใช้ในการศึกษาลักษณะภูมิประเทศแล้ว ยังใช้เป็นหลักในการทำแผนที่ชนิดอื่น ๆ อีกด้วย

หนังสือเล่มนี้เป็นเนื้อหาที่ตรวจพิจารณาแล้ว เนื้อหาจะมีการปรับปรุงต่อไป

ขั้นสอน

การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์

ครูและนักเรียนร่วมกันตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์

- ภูมิภาคที่เราอาศัยอยู่คือภูมิภาคใด
- จังหวัดที่เราอาศัยอยู่คือจังหวัดใด
- แผนที่ที่เราใช้อธิบายภูมิภาคเป็นแผนที่ประเภทใดบ้าง
- แผนที่ที่เราใช้อธิบายภูมิภาคมีองค์ประกอบอะไรบ้าง
- ภูมิภาคของเรามีลักษณะภูมิประเทศอย่างไร ภูมิอากาศเป็นแบบใด และมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอะไรบ้าง

ข้อสอบเน้นการคิด

ใครใช้แผนที่ในการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับภูมิภาคได้เหมาะสมมากที่สุด

1. หน่อยต้องการรู้ที่ตั้งสำคัญในภาคเหนือจึงเลือกศึกษาจากแผนที่แสดงปริมาณน้ำฝน
2. ป่านต้องการรู้แหล่งน้ำภาคตะวันตกจึงเลือกศึกษาจากแผนที่แสดงลักษณะทางกายภาพ
3. แก้วต้องการรู้สถานที่สำคัญในภาคกลางจึงเลือกศึกษาจากแผนที่แสดงเส้นทางการคมนาคม
4. ด้อยต้องการรู้ที่ตั้งและอาณาเขตของภาคใต้จึงเลือกศึกษาจากแผนที่แสดงประเทศสมาชิกของอาเซียน

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 2. แผนที่แสดงลักษณะทางกายภาพ จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสูงต่ำของพื้นที่ แหล่งน้ำในพื้นที่ ป่านเลือกศึกษาแหล่งน้ำจากแผนที่แสดงลักษณะทางกายภาพจึงเหมาะสมมากที่สุด)

เกร็ดแนะครู

ครูเตรียมแผนที่ประเภทต่างๆ มาให้นักเรียนดู เช่น แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ แผนที่แหล่งทรัพยากร แผนที่ป่าไม้ แผนที่แหล่งน้ำ แผนที่แหล่งแร่ แผนที่ท่องเที่ยว เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเรื่องประเภทของแผนที่

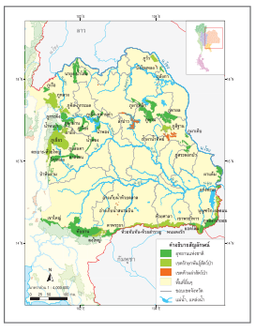

ขั้นสอน

การรวบรวมข้อมูล

1. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละเท่าๆ กัน ให้แต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่สืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับภูมิภาคของตนจากแผนที่ รูปถ่าย แหล่งเรียนรู้อื่นๆ ได้แก่ PowerPoint เว็บไซต์ หนังสือเรียน ในเรื่องต่อไปนี้
   - ประเภทของแผนที่ที่ใช้อธิบายภูมิภาค
   - องค์ประกอบของแผนที่ที่ใช้อธิบายภูมิภาค
   - จังหวัดในภูมิภาคของนักเรียน
   - ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคของนักเรียน เพื่อนำข้อมูลไปตอบคำถามในขั้นที่ 1

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้

เกร็ดแนะครู

ครูอธิบายเพิ่มเติมว่า ภูมิศาสตร์ คือ การศึกษาระหว่างมนุษย์ สถานที่ และสิ่งแวดล้อม โดยการใช้ข้อมูลทางแผนที่ในการอธิบายความสัมพันธ์ทางด้านพื้นที่ การตั้งถิ่นฐาน และการอยู่อาศัยของมนุษย์ รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเลือกสถานที่ เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย เพื่อจะได้ดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

กิจกรรม สร้างเสริม

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ส่งตัวแทนออกมาจับฉลากเลือกภูมิภาค จากนั้นให้แต่ละกลุ่มช่วยกันรวบรวมแผนที่เกี่ยวกับภาคที่จับฉลากได้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ แล้วจำแนกประเภทของแผนที่ และบอกชื่อแผนที่แล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน

๒ แผนที่เฉพาะเรื่อง

เป็นแผนที่ที่แสดงรายละเอียดเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต

ขั้นสอน

การจัดการข้อมูล

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลความรู้มาจัดกลุ่มคำตอบตามประเด็นคำถามเชิงภูมิศาสตร์ที่ตั้งไว้
2. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่สืบค้นมา

กิจกรรมท้าทาย

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ทำแผนที่ท่องเที่ยวของภาคของตน โดยให้ระบุแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญลงในแผนที่ แล้วออกมานำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน

นักเรียนควรรู้

1 **สะพานสารสิน** เป็นสะพานเชื่อมระหว่างจังหวัดพังงากับจังหวัดภูเก็ต มีความยาว 660 เมตร เป็นสะพานคอนกรีต

2 **หาดป่าตอง** เป็นชายหาดที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของเกาะภูเก็ต เป็นที่รู้จักของทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

3 **จุดชมวิวแหลมพรหมเทพ** เป็นแหลมที่อยู่ทางใต้สุดของเกาะภูเก็ต และเป็นจุดชมดวงอาทิตย์ตกดินที่สวยที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย

แหลมพรหมเทพ

4 **เกาะไม้ท่อน** ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเกาะภูเก็ต เป็นเกาะที่มีลักษณะยาวเหมือนท่อนไม้ อยู่ห่างจากภูเก็ตประมาณ 9 กิโลเมตร เป็นจุดที่มีการเพาะพันธุ์หอยมือเสือและโครงการอนุรักษ์ปะการัง

ขั้นสอน

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาคำตอบตามประเด็นคำถาม
2. ครูขออาสาสมัครจำนวน 2-3 กลุ่ม นำเสนอข้อมูลที่หน้าชั้นเรียน
3. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำใบงานที่ 1.1 เรื่อง แผนที่ และใบงานที่ 1.2 เรื่อง รูปถ่าย จากแผนการสอน

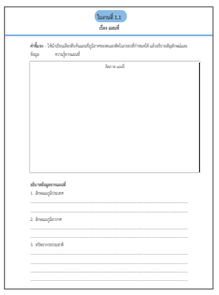

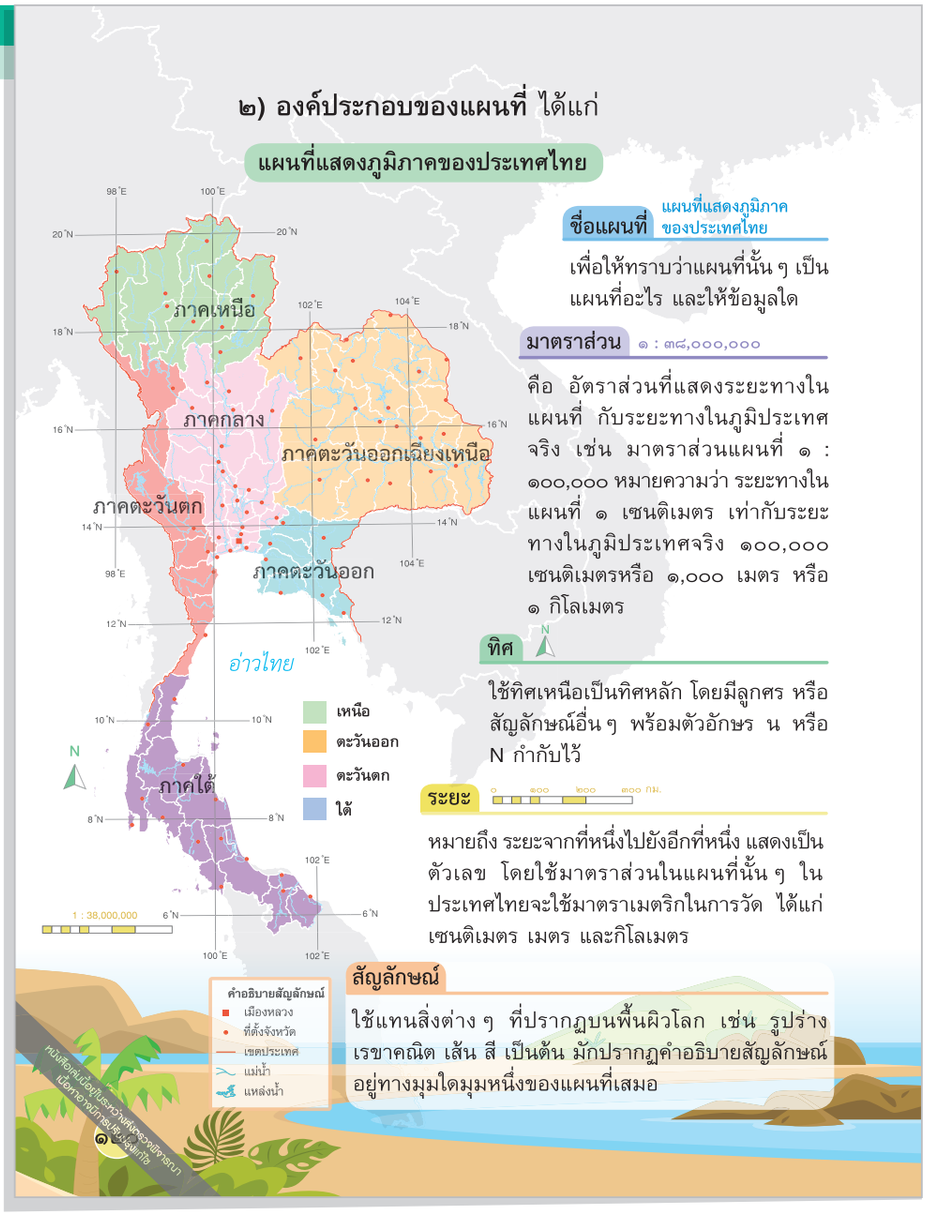

เกร็ดแนะครู

ครูอธิบายเพิ่มเติมให้นักเรียนเข้าใจว่า การดูทิศนอกจากจะสังเกตได้จากการดูดวงอาทิตย์แล้ว ยังสามารถสังเกตได้จากการดูดาว โดยสังเกตจากดาวเหนือ

โดยการหาตำแหน่งของดาวเหนือนั้น ให้ดูจากกลุ่มดาวจระเข้ ซึ่งจะมีลักษณะเป็นดาวฤกษ์เรียงกัน 7 ดวง ซึ่งตรงปลายล่างสุดของกลุ่มดาวจระเข้จะตรงกันกับดาวเหนือ

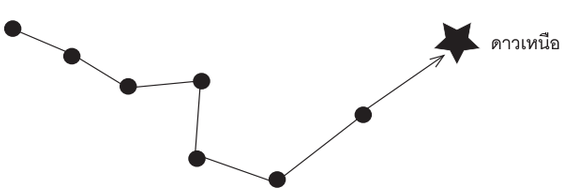

ข้อสอบเน้นการคิด

การเลือกแผนที่มาใช้งานควรคำนึงถึงสิ่งใดน้อยที่สุด

1. สัญลักษณ์ในแผนที่
2. มาตราส่วนของแผนที่
3. วัสดุที่ใช้ทำแผนที่
4. ชื่อของแผนที่

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 3. การเลือกแผนที่มาใช้งานควรคำนึงถึงสัญลักษณ์ในแผนที่ มาตรส่วนของแผนที่ และชื่อของแผนที่เป็นสำคัญ ส่วนวัสดุที่ใช้ทำแผนที่นั้นมีความสำคัญในอันดับรองลงไป)

๒. รูปถ่าย

รูปถ่าย เป็นเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ที่แสดงข้อมูลสภาพพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่งตามความเป็นจริงได้อย่างชัดเจนจากการถ่ายภาพด้วยกล้องถ่ายรูป

▲ การอ่านข้อมูลสภาพพื้นที่จากรูปถ่าย สามารถอ่านได้ง่ายเพราะไม่ซับซ้อนเหมือนแผนที่ เช่น เมื่อเราดูรูปถ่ายเขาใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา เราจะมองเห็นลักษณะทางกายภาพว่าเป็นที่ราบสูง และมองเห็นสภาพแวดล้อมที่อยู่โดยรอบได้ แต่เนื่องจากรูปถ่ายไม่สามารถแสดงทิศและระยะได้ เราจึงไม่สามารถบอกได้ว่าที่ราบนี้อยู่ทางทิศใดของพื้นที่

ขั้นสอน

การสรุปเพื่อตอบคำถาม

4. นักเรียนร่วมกันสรุปข้อมูลความรู้ เพื่อตอบคำถามตามประเด็นคำถามเชิงภูมิศาสตร์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

ครูและนักเรียนร่วมกันตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์

- ภูมิภาคที่เราอาศัยอยู่คือภูมิภาคใด
- จังหวัดที่เราอาศัยอยู่คือจังหวัดใด
- แผนที่ที่เราใช้อธิบายภูมิภาคเป็นแผนที่ประเภทใดบ้าง
- แผนที่ที่เราใช้อธิบายภูมิภาคมีองค์ประกอบอะไรบ้าง
- ภูมิภาคของเรามีลักษณะภูมิประเทศอย่างไร ภูมิอากาศเป็นแบบใด และมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอะไรบ้าง

(แนวคำตอบ : เช่น

- *ภูมิภาคที่เราอาศัยอยู่ คือ ภาคกลาง*
- *จังหวัดที่เราอาศัยอยู่ คือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*
- *แผนที่ที่เราใช้เป็นแผนที่อ้างอิง (แผนที่ภูมิประเทศ) และแผนที่รัฐกิจ*
- *แผนที่มีองค์ประกอบ ดังนี้ ชื่อแผนที่ มาตราส่วน ทิศ และสัญลักษณ์*
- *ภูมิภาคของเรามีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำขนาดใหญ่ มีที่ราบชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นหาดเลน มีทิวเขาด้านตะวันตก เช่น ห้วยขาแข้ง ด้านตะวันออกมีทิวเขาเพชรบูรณ์ มีเขาสำคัญ เช่น เขาค้อ ภูหินร่องกล้า และทิวเขาดงพญาเย็น ในพื้นที่จังหวัดลพบุรีต่อเนื่องกับจังหวัดสระบุรี*
- *ลักษณะภูมิอากาศ มีฝนตกปานกลางสลับกับฤดูแล้ง ทรัพยากรธรรมชาติ มีป่าไม้ แม่น้ำมีหลายสาย มีน้ำอุดมสมบูรณ์ ดินเป็นตะกอนปากแม่น้ำ เหมาะแก่การเพาะปลูก)*

กิจกรรมท้าทาย

ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม จากนั้นให้สมาชิกในกลุ่มแต่ละคนช่วยกันสืบค้นรูปถ่ายทางภูมิศาสตร์ทั้งสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นในภูมิภาคของตน แล้วนำมาจัดทำเป็นสมุดรวมรูปถ่ายทางภูมิศาตร์ เพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์

บูรณาการเชื่อมสาระ

ครูบูรณาการความรู้ในสาระสังคมศึกษาฯ วิชาสังคมศึกษาฯ กับสาระศิลปะ วิชาทัศนศิลป์ เรื่อง รูปถ่าย โดยให้นักเรียนหารูปถ่ายที่แสดงลักษณะทางกายภาพในจังหวัดของตน แล้ววาดภาพตามรูปถ่ายนั้นพร้อมเขียนระบุลักษณะภูมิประเทศ และข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ในรูปถ่ายมาสั้นๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของสถานที่ที่ปรากฏในรูปถ่าย

ขั้นสรุป

1. นักเรียนร่วมกันสรุปว่า แผนที่และรูปถ่ายเป็นเครื่องมือที่ใช้แสดงข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตน
2. ให้นักเรียนทำแบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอดสังคมศึกษาฯ ป.5 เรื่อง แผนที่และรูปถ่ายเป็นการบ้าน

ขั้นประเมิน

1. ครูตรวจแบบทดสอบก่อนเรียน
2. ครูตรวจใบงานที่ 1.1 เรื่อง แผนที่
3. ครูตรวจใบงานที่ 1.2 เรื่อง รูปถ่าย
4. ประเมินการนำเสนอผลงาน
5. สังเกตพฤติกรรมในการทำงาน

๓. การสืบค้นและอธิบายข้อมูลด้วยแผนที่และรูปถ่าย

แผนที่แต่ละชนิดจะให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเรื่องต่าง ๆ เช่น ตำแหน่ง ระยะ ทิศของแหล่งทรัพยากรหรือสถานที่สำคัญ ตลอดจนลักษณะทางกายภาพที่มีผลต่อสภาพสังคม ซึ่งผู้ใช้สามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ได้ ส่วนรูปถ่ายจะให้ข้อมูลลักษณะทางกายภาพเฉพาะบริเวณที่ถ่ายรูปเท่านั้น ซึ่งก่อนที่จะนำแผนที่และรูปถ่ายไปใช้งานควรทราบหลักการเบื้องต้น ดังนี้

น่าเชื่อถือ
เราควรเลือกใช้แผนที่และรูปถ่ายจากหน่วยงานที่น่าเชื่อถือ เช่น หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานเอกชนที่มีประสบการณ์ด้านแผนที่

ทันสมัย
เราควรเลือกใช้แผนที่และรูปถ่ายที่ทันสมัย เป็นปัจจุบัน หรือใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงตามสภาพจริง

ผสมผสาน
แผนที่แต่ละชนิดมีข้อดีและข้อจำกัด ดังนั้น การใช้แผนที่ผสมผสานกับรูปถ่ายจะทำให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และยังเป็นการตรวจสอบความคลาดเคลื่อนของข้อมูลได้อีกทางหนึ่ง

ดูง่าย ชัดเจน
เราควรเลือกใช้แผนที่ที่ดูง่าย ไม่ซับซ้อน และแผนที่หรือรูปถ่ายควรมีขนาดใหญ่เพื่อให้เห็นข้อมูลต่าง ๆ ได้ชัดเจน

แนวทางการวัดและประเมินผล

ครูตรวจแบบทดสอบก่อนเรียน ตรวจใบงานที่ 1.1 เรื่อง แผนที่ ตรวจใบงานที่ 1.2 เรื่อง รูปถ่าย ประเมินการนำเสนอผลงาน และสังเกตพฤติกรรมในการทำงาน จากนั้นครูศึกษาแนวทางการวัดและประเมินผลเพื่อประเมินชิ้นงานของนักเรียน จากใบประเมินชิ้นงานที่แนบท้ายแผนการสอน

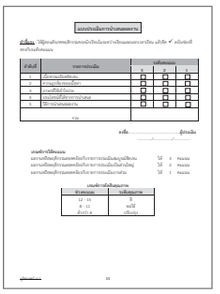

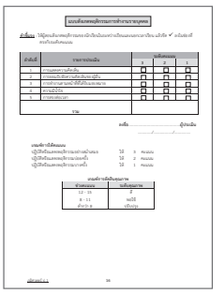

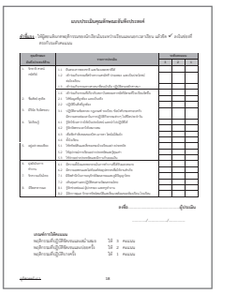

ข้อสอบเน้นการคิด

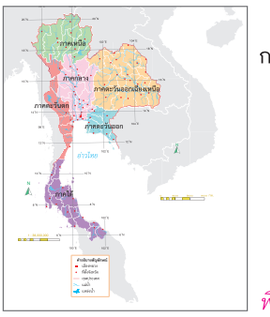

จากแผนที่ ภูมิภาคใดมีพื้นที่กว้างใหญ่ที่สุด

1. ภาคใต้
2. ภาคเหนือ
3. ภาคกลาง
4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 4. เพราะพิจารณาจากมาตราส่วนที่ปรากฏในแผนที่ เมื่อนำพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาเทียบกับพื้นที่ภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย จะพบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่กว้างใหญ่มากกว่าภาคอื่น ๆ โดยมีพื้นที่ประมาณ 168,854 ตารางกิโลเมตร))

๒ เรียนรู้ภูมิภาคผ่านแผนที่และรูปถ่าย

ประเทศไทยแบ่งออกเป็น ๖ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ โดยในแต่ละภาคจะมีลักษณะทางกายภาพที่สำคัญและแตกต่างกันออกไป ซึ่งเราสามารถใช้แผนที่และรูปถ่ายศึกษาภูมิภาคต่าง ๆ ได้

ภูมิศาสตร์ น่ารู้

การแบ่งภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ซึ่งเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๐ อาศัยเกณฑ์ในด้านลักษณะภูมิประเทศเป็นสำคัญ แต่ก็นำลักษณะทางด้านภูมิอากาศ วัฒนธรรมด้านเชื้อชาติ ภาษา และความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบในการพิจารณาด้วย ทั้งนี้ แบ่งประเทศไทยออกเป็น ๖ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ หลักเกณฑ์ในการแบ่งภาค คือ

๑. การเรียกชื่อภาค ใช้ทิศเป็นหลัก
๒. การกำหนดขอบเขตของแต่ละภาค พิจารณาจากลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เช่น ความเป็นอยู่ ภาษา วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ เป็นต้น
๓. การแบ่งขอบเขตของภาคให้ยึดแนวการแบ่งของจังหวัดเป็นสำคัญโดยกำหนดว่า จังหวัดใดอยู่ภาคใด ก็ให้ทั้งจังหวัดอยู่ในภาคนั้น ถึงแม้จะมีความแตกต่างด้านสิ่งแวดล้อมภายในจังหวัดก็ตาม

คราวนี้เราเรียนรู้ภูมิภาคของเรากันนะครับ

เรียนรู้ภูมิภาคโดยใช้แผนที่และรูปถ่าย

ขั้นนำ

1. ครูทบทวนวิธีการใช้แผนที่ เช่น ชื่อของแผนที่ สัญลักษณ์ต่าง ๆ อาณาเขต คำอธิบายสัญลักษณ์ ทิศ มาตราส่วน
2. ครูให้นักเรียนศึกษาเพิ่มเติมด้วยการสแกน QR Code เรื่อง เรียนรู้ภูมิภาคโดยใช้แผนที่และรูปถ่าย จากหนังสือเรียนสังคมศึกษาฯ หน้า 123

ข้อสอบเน้นการคิด

รูปถ่ายในข้อใด**ไม่ใช่**รูปถ่ายทางภูมิศาสตร์

1.
2.
3.
4.

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 4. รูปถ่ายทางภูมิศาสตร์เป็นรูปถ่ายที่แสดงข้อมูลสภาพพื้นที่บริเวณใดบริเวณหนึ่งตามความเป็นจริง แต่รูปถ่ายบั้งไฟไม่ได้แสดงข้อมูลสภาพพื้นที่จึงไม่จัดว่าเป็นรูปถ่ายทางภูมิศาสตร์)

เกร็ดแนะครู

ครูจัดกระบวนการเรียนรู้โดยครูจัดเตรียมแผนที่แสดงลักษณะทางกายภาพและรูปถ่ายทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ หรือครูอาจจะให้นักเรียนช่วยกันสืบค้นหาแผนที่แสดงลักษณะทางกายภาพและรูปถ่ายทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ภูมิภาคผ่านแผนที่และรูปถ่าย เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจว่าแต่ละภูมิภาคมีลักษณะทางกายภาพอย่างไร มีลักษณะทางกายภาพที่สำคัญเช่นไร และสามารถอธิบายลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคต่าง ๆ จากแผนที่และรูปถ่ายได้

ขั้นนำ

3. นักเรียนสังเกตแผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทย จากหนังสือเรียนสังคมศึกษาฯ หน้า 124 แล้วสนทนาถึงลักษณะภูมิประเทศแบบต่างๆ เช่น
   - ภาคเหนือมีภูมิประเทศเป็นทิวเขายาวต่อเนื่อง วางตัวในแนวเหนือ-ใต้
   - ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง
   - ภาคกลางมีภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ
   - ภาคตะวันออกมีภูมิประเทศเป็นที่ราบสลับกับเนินเขาคล้ายลูกฟูก
   - ภาคตะวันตกมีภูมิประเทศเป็นทิวเขาทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้คล้ายกับภาคเหนือ
   - ภาคใต้มีภูมิประเทศเป็นคาบสมุทร มีทะเลขนาบทั้ง 2 ด้าน

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของประเทศไทย

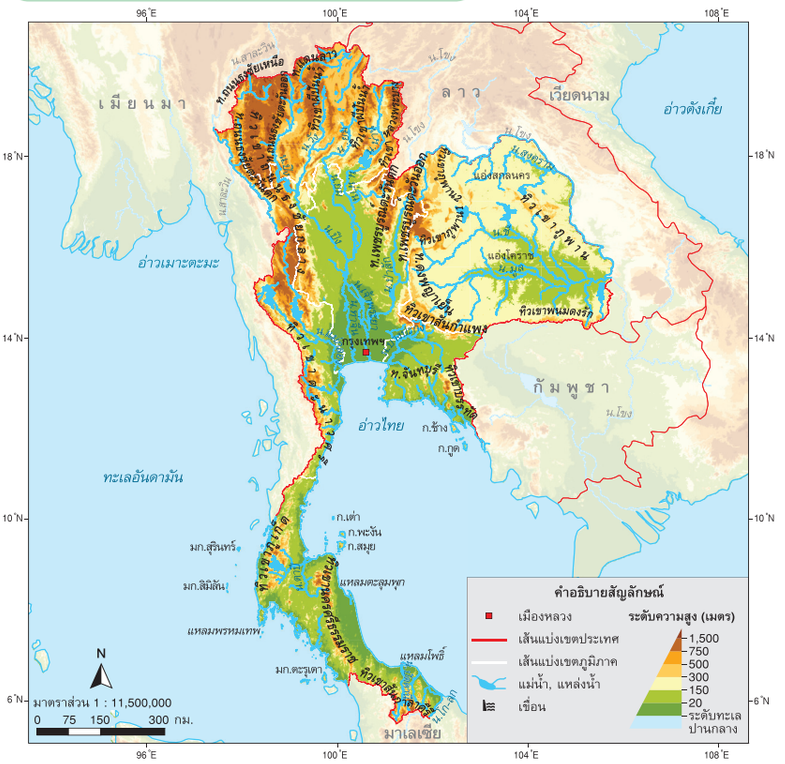
96°E
100°E
104°E
108°E
18°N
14°N
10°N
6°N
เมียนมา
ลาว
เวียดนาม
อ่าวตังเกี๋ย
อ่าวเมาตะมะ
ทะเลอันดามัน
อ่าวไทย
กัมพูชา
ทิวเขาถนนธงชัย
ทิวเขาตะนาวศรี
ทิวเขาภูพาน
ทิวเขาพนมดงรัก
ทิวเขาสันกำแพง
ทิวเขาตะกั่วป่า
ทิวเขาสันกาลาคีรี
ทิวเขาบรรทัด
ทิวเขาอันนามาน
ทิวเขาอีสานเหนือ
ทิวเขาอีสานใต้
ทิวเขาเพชรบูรณ์
ทิวเขาเพชรบูรณ์ตอนใต้
ทิวเขาเพชรบูรณ์ตอนเหนือ
ทิวเขาเพชรบูรณ์ตอนกลาง

๑. ภาคเหนือ

ภาคเหนือประกอบด้วย ๙ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และอุตรดิตถ์ มีเนื้อที่ประมาณ ๙๓,๖๙๑ ตารางกิโลเมตร

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือ

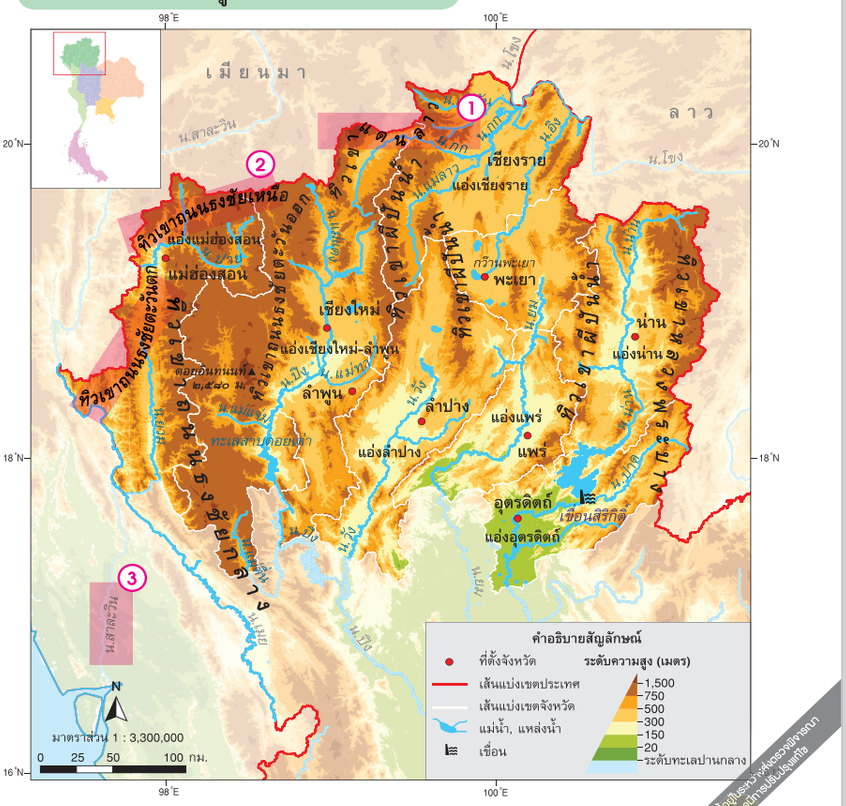

ขั้นนำ

4. ครูขอนักเรียนอาสาสมัครออกมาชี้ภูมิภาคทั้ง 6 ภาค ชื่อจังหวัดในแต่ละภูมิภาค และลักษณะทางกายภาพ
5. ครูสอบถามนักเรียนว่ามีใครเคยไปเที่ยวที่ภูมิภาคอื่นบ้าง แล้วให้ผู้ที่เคยไปเที่ยวออกมาเล่าประสบการณ์ให้เพื่อนๆ ฟัง

ข้อสอบเน้นการคิด

จากแผนที่ ข้อใดเป็นลักษณะเด่นของภาคเหนือ

1. เป็นแหล่งที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่สำคัญ
2. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียง
3. เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำสายสำคัญ
4. เป็นแหล่งที่ตั้งของบึงขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 3. เพราะพิจารณาจากแผนที่จะได้ข้อมูลว่าภาคเหนือไม่มีพื้นที่ติดทะเล และมีทิวเขาสูงจำนวนมาก ทำให้มีป่าไม้มาก และมีแม่น้ำที่กำเนิดจากทิวเขาสูงในภาคเหนือหลายสาย เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำน่าน แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำปาย)

นักเรียนควรรู้

1 ทิวเขาแดนลาว เป็นทิวเขาที่อยู่ด้านเหนือสุดของประเทศไทย ทิวเขานี้เป็นเส้นเขตแดนระหว่างไทยกับรัฐฉานของประเทศเมียนมา เริ่มจากลำน้ำแม่สายในเขตจังหวัดเชียงราย เป็นทิวทอดตัวไปทางตะวันตก ตามเขตจังหวัดเชียงใหม่ แล้ววกลงทางใต้ ตามเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนไปสุดลำน้ำปาย ซึ่งเป็นเส้นแบ่งเขตกับทิวเขาถนนธงชัย

2 ทิวเขาถนนธงชัย เป็นทิวเขาที่ติดต่อจากทิวเขาแดนลาวลงมาทางใต้ โดยเริ่มจากฝั่งทิศใต้ของลำน้ำปาย ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นแนวลงมาทางใต้และสิ้นสุดที่ช่องเจดีย์สามองค์ ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี เป็นทิวเขาที่มีความยาวประมาณ 500 กิโลเมตร นับจากลำน้ำปายลงมาถึงช่องเจดีย์สามองค์

3 แม่น้ำสาละวิน เป็นแม่น้ำที่มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาหิมาลัย ไหลผ่านประเทศจีน เมียนมา และไหลต่อเนื่องมากั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเมียนมา บริเวณจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขั้นนำ

6. ครูสนทนาเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อทบทวนความรู้ ดังนี้
   - ลักษณะประเทศ คือ ลักษณะของแผ่นดิน มีลักษณะสูงๆ ต่ำๆ เป็นภูเขา เป็นที่ราบ แม่น้ำ ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต
   - ลักษณะภูมิอากาศ คือ ลักษณะของลมฟ้าอากาศที่หมุนเวียนไปตามฤดูกาลของแต่ละสถานที่
   - ทรัพยากรธรรมชาติ คือ สิ่งที่เกิดขึ้นเอง หรือมีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า ซึ่งมนุษย์นำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้

จากนั้นครูเชื่อมโยงความรู้กับภูมิภาคที่นักเรียนอาศัยอยู่ เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์

ภาคเหนือมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- **ทิศเหนือ** ติดต่อกับ ประเทศเมียนมา
- **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับ ประเทศลาว
- **ทิศใต้** ติดต่อกับ ภาคกลางและภาคตะวันตกของประเทศไทย
- **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับ ประเทศเมียนมา

ลักษณะทางกายภาพของภาคเหนือ มีดังนี้

ลักษณะภูมิประเทศ

โดยทั่วไปเป็นภูเขาที่ต่อเนื่องกันเป็นทิวเขา วางตัวเป็นแนวยาวจากทางเหนือลงไปทางใต้ ระหว่างทิวเขาจะเป็นหุบเขา และแอ่งที่ราบระหว่างภูเขา

- **ทิวเขา** ทิวเขาสำคัญในภาคเหนือ ได้แก่ ทิวเขาแดนลาว ทิวเขาถนนธงชัย ทิวเขาผีปันน้ำ และทิวเขาหลวงพระบาง ซึ่งทิวเขาเหล่านี้เป็นแหล่งต้นน้ำ ทำให้เกิดแม่น้ำ เช่น แม่น้ำปิง แม่น้ำยม เป็นต้น
- **แอ่งที่ราบ** เกิดจากการทรุดตัวของเปลือกโลก เมื่อครั้งอดีตเป็นบริเวณที่สะสมดินตะกอนกลายเป็นที่ราบที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก และเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของประชากร เช่น ที่ราบเชียงใหม่-ลำพูน แอ่งที่ราบพะเยา แอ่งที่ราบแพร่ เป็นต้น

ทิวเขาแดนลาว เป็นแนวพรมแดนทางธรรมชาติระหว่างไทย-เมียนมา

หนังสือนี้เป็นลิขสิทธิ์ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อการใช้งานในสถานศึกษาเท่านั้น

เกร็ดแนะครู

ครูหารูปถ่ายทางภูมิศาสตร์ของสถานที่สำคัญในภาคเหนือ เช่น ดอยอินทนนท์ ดอยอ่างขาง อุทยานแห่งชาติภูสอยดาว อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล มาให้นักเรียนดูเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจลักษณะทางกายภาพของภาคเหนือ

ดอยหลวงเชียงดาว

ดอยอินทนนท์

ข้อสอบเน้นการคิด

ข้อความใดกล่าวถูกต้องเกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือ

1. มีภูเขาเตี้ยๆ กระจายอยู่ทั่วทั้งภาค
2. มีแอ่งที่ราบกว้างใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์
3. มีภูเขายาวต่อเนื่องกันเป็นทิวเขา และมีแอ่งที่ราบระหว่างภูเขา
4. มีภูเขาสูงยอดตัดลักษณะคล้ายโต๊ะ ส่วนใหญ่เป็นภูเขาโดดไม่ต่อเนื่องกัน

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 3. ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือโดยทั่วไปเป็นภูเขาที่ต่อเนื่องกันเป็นทิวเขา วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ และมีแอ่งที่ราบระหว่างภูเขาที่อุดมสมบูรณ์)

ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นอากาศแบบร้อนชื้นสลับแล้ง อุณหภูมิเฉลี่ยประจำปีอยู่ระหว่าง ๒๔-๒๗ องศาเซลเซียส มีฤดู ๓ ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน

จังหวัดที่มีอุณหภูมิต่ำสุด คือ จังหวัดเชียงราย จังหวัดที่มีอุณหภูมิสูงสุด คือ จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดที่มีสถิติฝนมากสุด คือ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดที่มีสถิติฝนน้อยที่สุด คือ จังหวัดลำปาง

ทรัพยากรธรรมชาติ

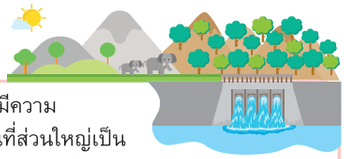

- **ทรัพยากรดิน** ทรัพยากรดินในภาคเหนือ มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงต่ำ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่สูง มีความลาดชัน เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินง่าย
- **ทรัพยากรป่าไม้** ป่าไม้ของภาคเหนือ ได้แก่ ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบเขา และป่าเต็งรัง หรือป่าแดง
- **ทรัพยากรน้ำ** แหล่งน้ำและแม่น้ำมีต้นกำเนิดมาจากทิวเขา เช่น แม่น้ำปิง (1) แม่น้ำวัง (2) แม่น้ำยม (3) แม่น้ำน่าน (4) แม่น้ำปาย แม่น้ำยวม แม่น้ำกก แม่น้ำอิง เป็นต้น ซึ่งแม่น้ำบางสายสั้นและไหลไปภูมิภาคอื่น ต้องอาศัยระบบชลประทานเพื่อกักเก็บน้ำให้มีไว้ใช้อย่างเพียงพอ

▲ แม่น้ำปิง เป็นแม่น้ำสายสำคัญของประเทศไทย มีต้นน้ำอยู่ที่ดอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในบริเวณทิวเขาถนนธงชัย

ขั้นนำ

7. ครูมอบหมายให้นักเรียนช่วยกันรวบรวมแผนที่ประเภทต่าง ๆ ในภูมิภาคของนักเรียน เช่น
   - แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศ
   - แผนที่ป่าไม้
   - แผนที่ทรัพยากร
   - แผนที่ท่องเที่ยว

   และรูปถ่ายทางภูมิศาสตร์เป็นการบ้าน เพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ในชั่วโมงต่อไป

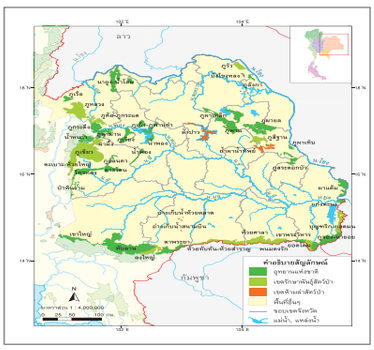

ข้อสอบเน้นการคิด

ข้อใดกล่าวถึงทรัพยากรน้ำของภาคเหนือได้ถูกต้องที่สุด

1. มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาค
2. มีป่าไม้และภูเขาสูงที่เป็นแหล่งต้นน้ำ
3. มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในทุกจังหวัด
4. มีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 2. จากลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือที่เป็นภูเขาสูงและมีป่าไม้มาก เมื่อมีฝนตกลงมาป่าไม้บนภูเขาจะช่วยกักเก็บน้ำเอาไว้จนเกิดเป็นต้นน้ำของแม่น้ำลำธารสายต่าง ๆ)

นักเรียนควรรู้

(1) **แม่น้ำปิง** มีต้นกำเนิดจากยอดน้ำถ้วย บนเทือกเขาแดนลาว ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำวังที่บ้านปากวัง จังหวัดตาก มีความยาว 600 กิโลเมตร

(2) **แม่น้ำวัง** มีต้นกำเนิดจากบริเวณทางตอนเหนือของน้ำตกวังแก้ว บนทิวเขาผีปันน้ำในเขตอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ไหลไปรวมกับแม่น้ำปิงที่บริเวณชายฝั่ง เหนือบ้านปากวังจังหวัดตาก มีความยาวประมาณ 300 กิโลเมตร

(3) **แม่น้ำยม** มีต้นกำเนิดจากดอยชุมยวม 2 ของทิวเขาแดนลาว ในเขตอำเภอปง จังหวัดพะเยา ไหลผ่านไปทางตะวันตกเฉียงใต้ แล้วไปรวมกับแม่น้ำน่านที่บ้านเกยไชย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีความยาวประมาณ 550 กิโลเมตร

(4) **แม่น้ำน่าน** มีต้นกำเนิดจากทิวเขาหลวงพระบางด้านทิศตะวันตกในเขตตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ไหลไปทางทิศเหนือแล้วไปหักทางใต้ ผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ พิษณุโลก พิจิตร แล้วไปรวมกับแม่น้ำยม ก่อนที่จะไปรวมกับแม่น้ำปิงและวัง ที่ตำบลแควใหญ่ จังหวัดนครสวรรค์ แม่น้ำน่าน มีความยาวประมาณ 740 กิโลเมตร

ขั้นสอน

การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์

1. ครูและนักเรียนร่วมกันตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ เช่น
   - ภูมิภาคของเรามีลักษณะภูมิประเทศอย่างไร
   - ภูมิภาคของเรามีลักษณะภูมิอากาศอย่างไร
   - ภูมิภาคของเรามีทรัพยากรธรรมชาติอะไรบ้าง

๒. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย ๒๐ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย หนองบัวลำภู อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ (1) สกลนคร นครพนม ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มุกดาหาร ยโสธร อำนาจเจริญ นครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี มีเนื้อที่ประมาณ ๑๖๘,๘๕๔ ตารางกิโลเมตร

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

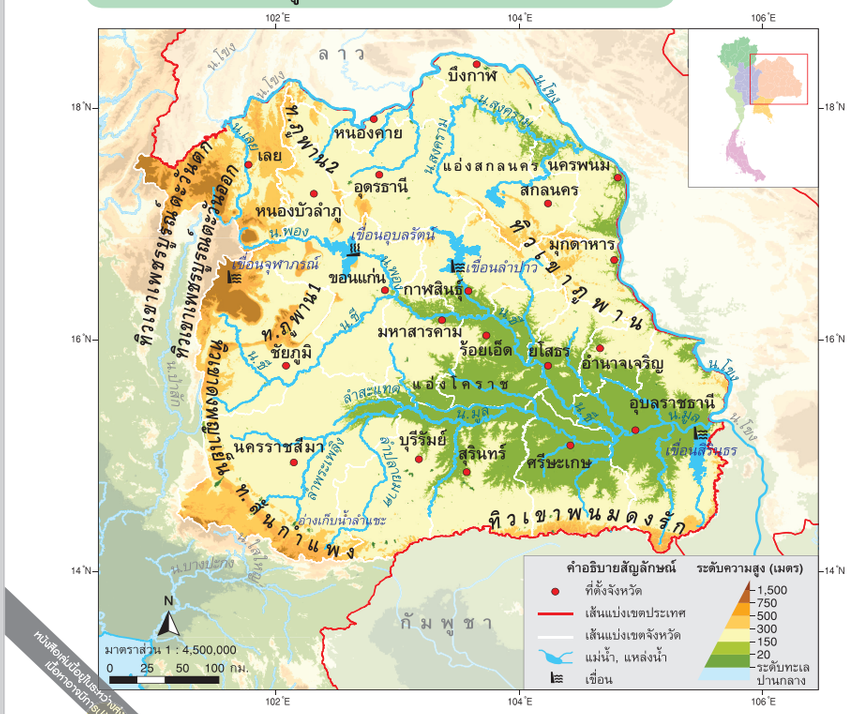

นักเรียนควรรู้

(1) **บึงกาฬ** เป็นจังหวัดที่ 20 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แยกตัวออกมาจากจังหวัดหนองคาย และเป็นจังหวัดที่ 77 ของประเทศไทย จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติตั้งจังหวัดบึงกาฬ พ.ศ. 2554 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2554 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2554 จังหวัดบึงกาฬมีอาณาเขต ดังนี้

1. ทิศเหนือ ติดต่อกับแขวงบอลิคำไซ (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)
2. ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงบอลิคำไซ (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)
3. ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอนาทม (จังหวัดนครพนม) อำเภออากาศอำนวย และอำเภอคำตากล้า (จังหวัดสกลนคร) อำเภอเฝ้าไร่ (จังหวัดหนองคาย)
4. ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอรัตนวาปี (จังหวัดหนองคาย) และแขวงบอลิคำไซ (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว)

ข้อสอบเน้นการคิด

ข้อใด ไม่ใช่ สาเหตุที่ทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิดความแห้งแล้ง

1. มีแหล่งน้ำไม่เพียงพอกับพื้นที่อันกว้างใหญ่ของภาค
2. มีพื้นที่ป่าไม้น้อย และพื้นที่ป่าไม้ติดต่อกันเป็นผืนใหญ่
3. มีดินเป็นดินทราย ไม่อุ้มน้ำ ทำให้น้ำซึมผ่านได้ง่าย
4. มีเขื่อนกักเก็บน้ำขนาดใหญ่กระจายอยู่ทั่วภูมิภาค

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 4. เพราะสาเหตุหลักที่ทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเกิดความแห้งแล้ง คือ การมีแหล่งน้ำไม่เพียงพอกับพื้นที่ภาคที่มีความกว้างใหญ่ มีพื้นที่ป่าไม้น้อยและมีดินที่เป็นดินทราย จึงไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ในพื้นที่ได้)

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- **ทิศเหนือ** ติดต่อกับ ประเทศลาว
- **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับ ประเทศลาว
- **ทิศใต้** ติดต่อกับ ภาคตะวันออกของประเทศไทย และประเทศกัมพูชา
- **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับ ภาคกลางของประเทศไทย

ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีดังนี้

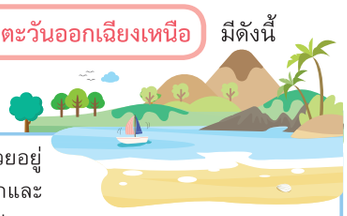

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่เป็นที่ราบสูง มีแอ่งที่ราบคล้ายถ้วยอยู่ตรงกลาง ลักษณะพื้นที่บริเวณทิศตะวันตกและทิศใต้เป็นแนวเทือกเขาสูง แล้วลาดต่ำไปทางทิศเหนือและทิศตะวันออกสู่บริเวณแม่น้ำโขง

- **ทิวเขา** มีทิวเขาบริเวณขอบของภูมิภาคด้านทิศตะวันตกกับขอบด้านทิศใต้ ทิวเขาสำคัญ ได้แก่ ทิวเขาเพชรบูรณ์ ทิวเขาดงพญาเย็น ทิวเขาสันกำแพง ทิวเขาพนมดงรัก และทิวเขาภูพาน
- **แอ่งที่ราบ** มี ๒ ส่วน ได้แก่ แอ่งโคราช อยู่ทางตอนล่างครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ มีแม่น้ำชีและแม่น้ำมูลเป็นลำน้ำสายหลัก และแอ่งสกลนคร

▲ ทิวเขาเพชรบูรณ์ เป็นทิวเขาที่ทอดตัวมาจากประเทศลาว อยู่ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง

ขั้นสอน

การรวบรวมข้อมูล

2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนและแบ่งหน้าที่สืบค้นข้อมูลความรู้เกี่ยวกับลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคของนักเรียน โดยสืบค้นจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หนังสือเรียน หนังสือแผนที่ เว็บไซต์ PowerPoint และ QR Code ในหนังสือเรียน

ข้อสอบเน้นการคิด

พืชในข้อใดที่เหมาะสำหรับเพาะปลูกในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. สตรอว์เบอร์รี
2. ปาล์มน้ำมัน
3. มันสำปะหลัง
4. มังคุด

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทราย อุ้มน้ำได้ไม่ดีนัก จึงเหมาะที่จะปลูกพืชที่ทนแล้งได้ดี เช่น มันสำปะหลัง)

เกร็ดแนะครู

ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับแอ่งที่ราบสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามี 2 แอ่ง ได้แก่

1. **แอ่งสกลนคร** มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่บริเวณจังหวัดหนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม มุกดาหาร และบางส่วนของประเทศลาว แม่น้ำในบริเวณนี้มีขนาดเล็กและสายสั้นๆ เกิดจากทิวเขาภูพาน ได้แก่ แม่น้ำสงคราม แม่น้ำพุง ไหลลงสู่แม่น้ำโขงทางทิศตะวันออก และมีพื้นที่ลุ่มมีน้ำขังตลอดปีจนกลายเป็นหนองบึงที่สำคัญได้แก่ หนองหาน จังหวัดสกลนคร

2. **แอ่งโคราช** ครอบคลุมพื้นที่บริเวณจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ กาฬสินธุ์ ยโสธร สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ แม่น้ำในบริเวณนี้ส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดจากทิวเขาที่เป็นขอบแอ่งทางทิศเหนือและทิศตะวันตก ที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำมูล มีต้นกำเนิดจากเขาวงและเขาสมิงของทิวเขาสันกำแพง แม่น้ำชี มีต้นกำเนิดจากสันปันน้ำของเทือกเขาเพชรบูรณ์ ซึ่งแม่น้ำทั้งสองสายไหลผ่านที่ราบตอนกลางของแอ่งมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำขนาดใหญ่ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำโขงทางทิศตะวันออกบริเวณอำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ขั้นสอน

การรวบรวมข้อมูล *(ต่อ)*

3. สมาชิกของแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้สืบค้นมานำเสนอให้สมาชิกในกลุ่มรับฟัง แล้วรวบรวมไว้เป็นข้อมูลความรู้ของกลุ่ม
4. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลความรู้ที่ได้สืบค้นมาจัดกลุ่มตามประเด็นคำถามเชิงภูมิศาสตร์ ได้แก่
   - กลุ่มลักษณะภูมิประเทศ
   - กลุ่มลักษณะภูมิอากาศ
   - กลุ่มทรัพยากรธรรมชาติ

ลักษณะภูมิอากาศ

ภูมิอากาศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะอากาศร้อนชื้นสลับแล้ง อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๔-๒๘ องศาเซลเซียส มี ๓ ฤดู ได้แก่ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน

จังหวัดที่มีอุณหภูมิต่ำสุด คือ จังหวัดเลย จังหวัดที่มีอุณหภูมิสูงสุด คือ จังหวัดอุดรธานี

จังหวัดที่มีปริมาณฝนมากที่สุด คือ จังหวัดนครพนม และจังหวัดที่มีฝนน้อยที่สุด คือ จังหวัดนครราชสีมา

ทรัพยากรธรรมชาติ

- **ทรัพยากรดิน** ดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นดินทราย มีความสมบูรณ์ต่ำระบายน้ำง่าย และบางแห่งเป็นดินแดง ดินเค็ม เพาะปลูกพืชได้ยาก
- **ทรัพยากรป่าไม้** ส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง หรือป่าแดง ซึ่งเป็นป่าผลัดใบ ป่าเบญจพรรณ ป่าสนเขา และป่าดิบ
- **ทรัพยากรแร่** แร่ที่มีความสำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ เหล็ก ยิปซัม ทองแดง โพแทช เกลือหิน และฟอสเฟต
- **ทรัพยากรน้ำ** แม่น้ำที่เป็นแม่น้ำสายหลักของผู้คนในภูมิภาค คือ แม่น้ำโขง แม่น้ำชี แม่น้ำมูล และแม่น้ำสงคราม ซึ่งมีต้นกำเนิดจากป่าบนทิวเขาทางตะวันตกและทางใต้ของภาค

▲ ① แม่น้ำโขง ไหลเป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว

หน่วยสืบค้นเชิงภูมิประเทศ ทางทะเลและทรัพยากรทางน้ำ เพื่อการท่องเที่ยว ① ประเทศไทย

นักเรียนควรรู้

① **แม่น้ำโขง** มีต้นกำเนิดจากบริเวณที่ราบสูงทิเบต อยู่ทางตอนเหนือของประเทศทิเบตและประเทศจีน แม่น้ำโขงไหลผ่านประเทศทิเบต ประเทศจีน ประเทศลาว ประเทศเมียนมา และไหลผ่านประเทศไทยบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย แล้วไหลเป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศลาว ผ่านจังหวัดเชียงราย เลย หนองคาย บึงกาฬ นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี เป็นระยะทางประมาณ 1,520 กิโลเมตร แล้วจึงไหลเข้าสู่ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา ก่อนจะไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ที่ประเทศเวียดนาม รวมความยาวทั้งสิ้น 4,880 กิโลเมตร

ข้อสอบเน้นการคิด

บริเวณแอ่งโคราช มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นเพราะอะไร

1. สภาพอากาศหนาวเย็นเกือบตลอดปี
2. เป็นแอ่งกระทะ เดินทางไปมาสะดวก
3. พื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำพอเพียง
4. พื้นดินเป็นดินทราย มีป่าไม้ขึ้นหนาแน่น

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 3. แอ่งโคราชมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบสลับเนินเขา มีแม่น้ำมูลและแม่น้ำชีไหลผ่าน ซึ่งพัดพาเอาตะกอนดินมาทับถมกันบริเวณสองฟากฝั่งริมแม่น้ำ ทำให้พื้นดินอุดมสมบูรณ์ ทำการเกษตรได้ดี จึงมีการก่อตั้งชุมชนของประชากรอย่างหนาแน่น)

๓. ภาคกลาง

ภาคกลางประกอบด้วย ๒๑ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ชัยนาท สิงห์บุรี ลพบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา สระบุรี นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี นครนายก สมุทรสงคราม สมุทรสาคร และสมุทรปราการ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ประมาณ ๙๑,๗๙๕ ตารางกิโลเมตร

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของภาคกลาง

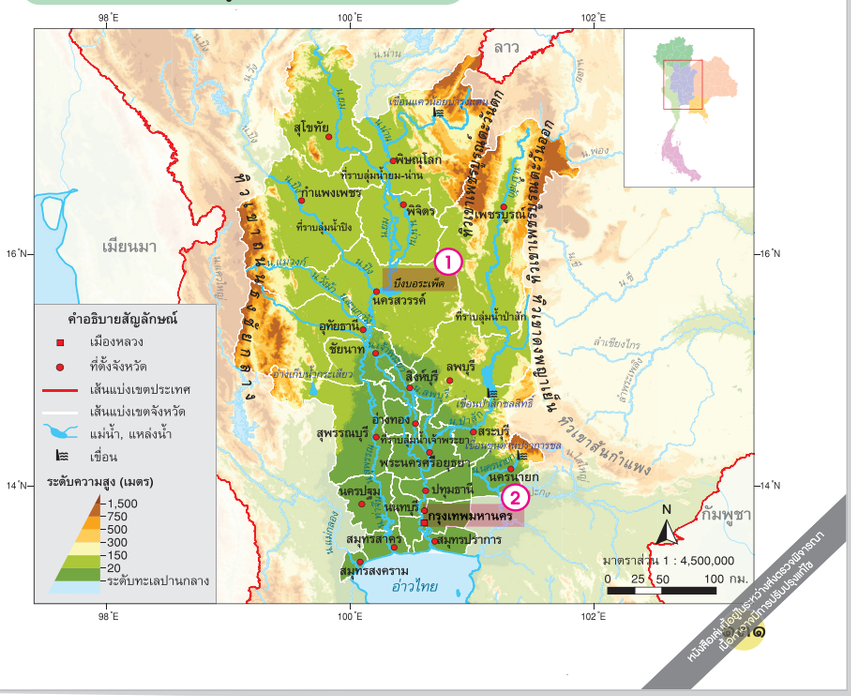

ขั้นสอน

การจัดการข้อมูล

5. นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่สืบค้นมา โดยพิจารณา ดังนี้
   - พิจารณาว่าข้อมูลนั้นมาจากแหล่งใด เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต
   - พิจารณาว่าผู้เขียนเป็นใคร มีคุณวุฒิ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์อย่างไร
   - พิจารณาความทันสมัยของข้อมูลจากวัน เดือน ปี ที่พิมพ์หรือที่เผยแพร่

กิจกรรมท้าทาย

ให้นักเรียนเปรียบเทียบว่า ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันอย่างไร โดยทำเป็นตารางเปรียบเทียบ

ลักษณะทางกายภาพ \ ภูมิภาค	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง
ลักษณะภูมิประเทศ			
ลักษณะภูมิอากาศ			
ทรัพยากรธรรมชาติ			

นักเรียนควรรู้

1 **บึงบอระเพ็ด** ในอดีตเป็นที่ราบลุ่ม แวดล้อมด้วยป่าเบญจพรรณที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อถึงฤดูฝนจะมีน้ำไหลมาจากทางเหนือ ทำให้เกิดน้ำท่วมเป็นบริเวณกว้างจนกลายเป็นทะเลสาบน้ำจืดขนาดใหญ่ อุดมไปด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด

2 **กรุงเทพมหานคร (กทม.)** ไม่ถือว่าเป็นจังหวัด เพราะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล ดำเนินงานตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 โดยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 50 เขต มีสำนักงานใหญ่เรียกว่า ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร

ขั้นสอน

การจัดการข้อมูล *(ต่อ)*

6. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำความรู้และข้อมูลที่ได้สืบค้นมาร่วมกันทำใบงานที่ 2.1 เรื่อง ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเรา

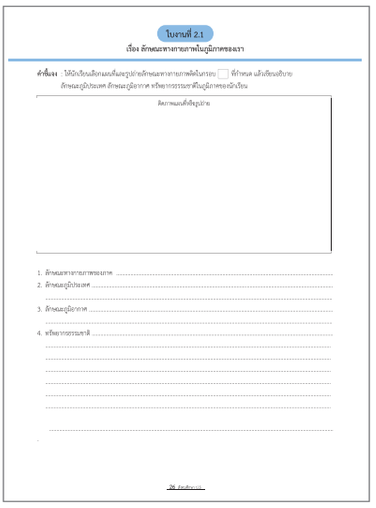
ใบงานที่ 2.1
เรื่อง ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเรา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกแผนที่และรูปภาพลักษณะทางกายภาพที่ในภาคของ ☐ ที่กำหนด แล้วเขียนเปรียบ ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ หรือทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคของนักเรียน

ติดภาพแผนที่หรือรูปภาพ

1. ลักษณะทางกายภาพของภาค .....
2. ลักษณะภูมิประเทศ .....
3. ลักษณะภูมิอากาศ .....
4. ทรัพยากรธรรมชาติ .....

26 คู่มือครู

ภาคกลางมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- **ทิศเหนือ** ติดต่อกับ ภาคเหนือของประเทศไทย
- **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออกของประเทศไทย
- **ทิศใต้** ติดต่อกับ อ่าวไทย (1)
- **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับ ภาคตะวันตกของประเทศไทย

ลักษณะทางกายภาพของภาคกลาง มีดังนี้

ลักษณะภูมิประเทศ

ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ ซึ่งจะลาดจากทางตอนบนลงมาทางใต้ ลักษณะภูมิประเทศจะเป็นที่ราบลุ่มและที่ราบลูกฟูก (ลักษณะคล้ายลูกคลื่น)

- **ทิวเขา** ภาคกลางจะมีภูมิประเทศที่เป็นภูเขาน้อยกว่าในภูมิภาคอื่น ส่วนใหญ่เป็นภูเขาเล็ก ๆ ที่เป็นแนวทิวเขาสูง จะอยู่ทางขอบด้านตะวันออก ได้แก่ ทิวเขาเพชรบูรณ์ และขอบด้านทิศตะวันตก ได้แก่ ทิวเขาถนนธงชัย
- **ที่ราบ** ภาคกลางมีพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำขนาดใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำหลายสายที่เกิดจากเขาสูงภายในภาคกลาง และจากภาคเหนือไหลผ่าน ที่ราบมักเกิดน้ำท่วมทุกปีในช่วงฤดูฝน เพราะมีการระบายน้ำช้า เนื่องจากสภาพพื้นที่มีค่าความลาดน้อย และท้องน้ำตื้นเขิน

▲ พื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคกลางเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีทิวเขาอยู่ด้านตะวันออกและตะวันตกของภาค

หน่วยที่ 2 ภาคกลางของประเทศไทย
เนื้อหาอ่าวไทย (1) ตอนที่ 1

เกร็ดแนะครู

ครูอธิบายเพิ่มเติมว่า พื้นที่ในภาคกลางเป็นที่ราบลุ่มประชากรจึงทำการปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในบริเวณจังหวัดปทุมธานี อยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี อุทัยธานี นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก สุพรรณบุรี ซึ่งจะทำการปลูกข้าวนาเมืองหรือข้าวขึ้นน้ำ

นักเรียนควรรู้

(1) **อ่าวไทย** หมายถึง บริเวณทะเลด้านตะวันออกของประเทศไทยซึ่งเปิดไปสู่ทะเลจีนใต้ อ่าวไทยตอนบนต่อเนื่องกับปากแม่น้ำเจ้าพระยา และชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ด้านตะวันตกติดกับชายฝั่งทะเลภาคใต้ ส่วนด้านตะวันออกและด้านใต้ติดกับน่านน้ำของประเทศกัมพูชา เวียดนาม และมาเลเซีย

ข้อสอบเน้นการคิด

ข้อใดอธิบายถึงที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างได้ถูกต้องที่สุด

1. เป็นดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ
2. เป็นที่ลุ่มมีน้ำท่วมขังตลอดทั้งปี
3. เป็นพื้นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์น้อย
4. เป็นพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งไม่เหมาะกับการเพาะปลูก

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 1. ที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้กับแม่น้ำเจ้าพระยาไปจนจรดอ่าวไทย มีความอุดมสมบูรณ์เพราะมีตะกอนที่ถูกน้ำพัดพามาสะสมและในที่ราบนี้ยังประกอบไปด้วยที่ลุ่มชื้นแฉะ ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ หาดทราย และสันดอนทราย)

ขั้นสอน

การจัดการข้อมูล *(ต่อ)*

7. ตัวแทนกลุ่มนำเสนองานหน้าชั้นเรียน
8. ครูตรวจสอบความถูกต้อง พร้อมให้นักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ซักถามในประเด็นที่สงสัย

ลักษณะภูมิอากาศ

ส่วนใหญ่มีลักษณะอากาศแบบร้อนชื้นสลับแล้ง มีอุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๒๗-๒๘ องศาเซลเซียส ซึ่งอากาศค่อนข้างร้อน ปริมาณฝนของภาคเฉลี่ยประมาณ ๑,๓๗๕ มิลลิเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอับฝน ฝนตกมากสุดในเดือนกันยายน จังหวัดที่มีปริมาณฝนมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดที่มีปริมาณฝนน้อยที่สุด คือ จังหวัดนครสวรรค์

ทรัพยากรธรรมชาติ

- **ทรัพยากรดิน** ดินของภาคกลางมีความอุดมสมบูรณ์มาก เพราะน้ำพัดตะกอน และแร่ธาตุมาสะสมในพื้นที่ราบลุ่ม ทำให้ภาคกลางเหมาะแก่การเพาะปลูกพืช
- **ทรัพยากรป่าไม้** ภาคกลางมีพื้นที่ป่าน้อย ส่วนใหญ่จะอยู่ด้านตะวันออกและตะวันตก มีลักษณะเป็นป่าดิบ ป่าเบญจพรรณ ป่าชายเลน และป่าไผ่
- **ทรัพยากรแร่** แร่ที่สำคัญของภาคกลาง ได้แก่ หินปูน ยิปซัม ปิโตรเลียม ดีบุก เหล็ก และทองแดง
- **ทรัพยากรน้ำ** ภาคกลางมีแหล่งน้ำสมบูรณ์กว่าภาคอื่น ๆ มีแม่น้ำสายหลัก ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก (1) แม่น้ำสะแกกรัง แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง (2)

▲ แม่น้ำแม่กลอง เป็นแม่น้ำสำคัญสายหนึ่ง เกิดจากแม่น้ำแควใหญ่และแควน้อยไหลมาบรรจบกันที่จังหวัดกาญจนบุรี และไหลลงสู่ปากอ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสงคราม

ข้อสอบเน้นการคิด

แม่น้ำส่วนใหญ่ในภาคกลางมีต้นกำเนิดมาจากภาคใด

1. ภาคเหนือ
2. ภาคตะวันออก
3. ภาคตะวันตก
4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 1. *แม่น้ำในภาคกลางส่วนใหญ่มีต้นกำเนิดมาจากภูเขาในภาคเหนือที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มจากบริเวณที่แม่น้ำปิง และแม่น้ำน่านไหลมารวมกันที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมืองฯ จังหวัดนครสวรรค์*)

นักเรียนควรรู้

(1) **แม่น้ำป่าสัก** เป็นแม่น้ำสายหลัก มีต้นน้ำอยู่บริเวณเทือกเขาตอนบนในเขตจังหวัดเลย ไหลจากทิศเหนือสู่ทางใต้ ไหลผ่านพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ลพบุรี ลงมายังเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ และไหลผ่านจังหวัดสระบุรี สู่เขื่อนทดน้ำพระราม 6 แล้วไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมความยาวทั้งสิ้นประมาณ 700 กิโลเมตร

(2) **แม่น้ำแม่กลอง** เกิดจากแม่น้ำ 2 สายไหลมารวมกัน คือ แม่น้ำแควใหญ่และแม่น้ำแควน้อย มีทิศทางการไหลจากทิศเหนือลงมายังทิศใต้ มีความยาวประมาณ 589 กิโลเมตร

ขั้นสอน
การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

9. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นคำตอบตามประเด็นคำถามเชิงภูมิศาสตร์ ได้แก่
   - ภูมิภาคของเรามีลักษณะภูมิประเทศอย่างไร
   - ภูมิภาคของเรามีลักษณะภูมิอากาศอย่างไร
   - ภูมิภาคของเรามีทรัพยากรอะไรบ้าง

๔. ภาคตะวันออก

ภาคตะวันออกประกอบด้วย ๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา สระแก้ว ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด มีเนื้อที่ประมาณ ๓๔,๓๘๐ ตารางกิโลเมตร

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันออก

เกร็ดแนะครู

ครูอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับเกาะในภาคตะวันออกว่ามีเกาะทั้งหมดจำนวน 149 เกาะ แยกรายจังหวัดได้ ดังนี้

1. จังหวัดตราด มีเกาะจำนวน 66 เกาะ
2. จังหวัดจันทบุรี มีเกาะจำนวน 19 เกาะ
3. จังหวัดระยอง มีเกาะจำนวน 16 เกาะ
4. จังหวัดชลบุรี มีเกาะจำนวน 47 เกาะ
5. จังหวัดฉะเชิงเทรา มีเกาะจำนวน 1 เกาะ

ข้อสอบเน้นการคิด

จากแผนที่ เพราะเหตุใดภาคตะวันออกจึงมีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว

1. เพราะมีพื้นที่ติดชายทะเลที่สวยงาม
2. เพราะมีอากาศหนาวเย็นตลอดปี
3. เพราะมีป่าไม้จำนวนมาก
4. เพราะอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 1. เพราะภาคตะวันออกมีพื้นที่ติดอ่าวไทย ทำให้บริเวณพื้นที่เหล่านั้น มีชายหาด ทะเล และเกาะที่สวยงาม นักท่องเที่ยวจึงนิยมมาท่องเที่ยวที่ชายทะเลภาคตะวันออกเป็นจำนวนมาก)

ภาคตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- **ทิศเหนือ** ติดต่อกับ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
- **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชา
- **ทิศใต้** ติดต่อกับ อ่าวไทย
- **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับ ภาคกลางของประเทศไทย และอ่าวไทย

ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันออก มีดังนี้

ลักษณะภูมิประเทศ

มีทิวเขาและที่สูงอยู่ทางตอนกลาง มีเนินเขาที่ดอน ที่ราบอยู่โดยรอบ ภูมิประเทศจะเป็นที่ราบสลับเนินเขา มีลักษณะคล้ายลูกฟูก ลาดลงสู่อ่าวไทย

- **ทิวเขา** อยู่ทางบริเวณตอนเหนือติดต่อกับที่ราบสูงโคราช เป็นแนวเทือกเขาสันกำแพง บริเวณตอนกลางเป็นแนวเทือกเขาจันทบุรี บริเวณด้านตะวันออกเป็นแนวเทือกเขาบรรทัด
- **ที่ราบลุ่ม** อยู่ทางตอนบนและตอนใต้ของภาค พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง สามารถเพาะปลูกพืชได้ดี
- **ชายฝั่งทะเลและหมู่เกาะ** ชายฝั่งทะเลอยู่ทางด้านตะวันตกและด้านใต้ของภาค เป็นแนวยาวไปตามขอบของอ่าวไทย เป็นพื้นที่ป่าชายเลน มีแม่น้ำสายสั้น ๆ ไหลผ่านลงสู่ทะเล ส่วนในอ่าวไทยจะมีเกาะ หมู่เกาะหลายแห่ง เช่น (1) เกาะช้าง เกาะกูด เกาะสีชัง เกาะเสม็ด เป็นต้น

▲ เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง มีลักษณะเป็นรูปสามเหลี่ยม มีหาดทรายขาวละเอียด มีภูเขาและป่าประมาณร้อยละ ๘๐ ของพื้นที่

ขั้นสอน

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล *(ต่อ)*

10. ครูสุ่มนักเรียนบางกลุ่มนำเสนอคำตอบหน้าชั้นเรียน และให้นักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ช่วยกันตรวจคำตอบว่าถูกต้องหรือไม่

ข้อสอบเน้นการคิด

"เป็นภูมิภาคขนาดเล็ก ทำการเกษตรได้ดี ทั้งทำนา ทำสวน และทำไร่ มีความเจริญทั้งทางด้านการท่องเที่ยวเพราะมีชายทะเลที่สวยงาม และเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก" จากข้อความนี้กล่าวถึงภาคใด

1. ภาคเหนือ
2. ภาคกลาง
3. ภาคตะวันตก
4. ภาคตะวันออก

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 3. เพราะพื้นที่ภาคตะวันออกมีทั้งพื้นที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง เพาะปลูกพืชได้ดี และยังมีพื้นที่ติดอ่าวไทย ทำให้มีชายหาดและหมู่เกาะที่สวยงาม มีท่าเรือพาณิชย์ที่สำคัญ คือ ท่าเรือแหลมฉบังซึ่งเป็นท่าเรือน้ำลึก และยังเป็นแหล่งที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมที่สำคัญหลายแห่ง)

นักเรียนควรรู้

(1) **เกาะช้าง** จังหวัดตราด เป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก และเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของประเทศไทย รองจากเกาะภูเก็ตและเกาะสมุย แต่เดิมเกาะช้างเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด ต่อมาได้มีการยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอเกาะช้าง โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2550

เกาะช้าง

ขั้นสอน
การสรุปเพื่อตอบคำถาม

11. สรุปเพื่อตอบคำถามลงใบงานที่ 2.1 เรื่อง ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเรา

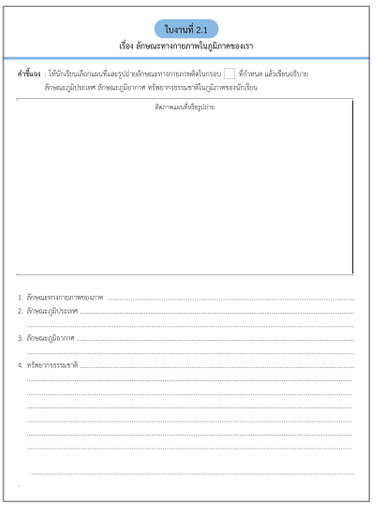
ใบงานที่ 2.1
เรื่อง ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเรา

คำชี้แจง : ให้นักเรียนเลือกแผ่นที่แสดงรูปย่อยลักษณะทางกายภาพติดในกรอบ ☐ ที่กำหนด แล้วเขียนอธิบาย ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคของนักเรียน

ติดภาพแผ่นที่ย่อรูปย่อย

1. ลักษณะทางกายภาพของภาค .....
2. ลักษณะภูมิประเทศ .....
3. ลักษณะภูมิอากาศ .....
4. ทรัพยากรธรรมชาติ .....

ลักษณะภูมิอากาศ

ภาคตะวันออกจะมีอากาศร้อนชื้นสลับแล้ง ส่วนตอนล่างได้รับอิทธิพลจากทะเลมาก อากาศมีความชุ่มชื้นสูง อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๖-๒๙ องศาเซลเซียส มี ๓ ฤดู คือ ฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว เป็นภาคที่อุณหภูมิในแต่ละฤดูจะไม่แตกต่างกันมาก เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากทะเล ฤดูร้อนอากาศร้อนแต่มีความชุ่มชื้นสูง ฤดูฝนได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกทั่วทั้งภาค

ทรัพยากรธรรมชาติ

- **ทรัพยากรป่าไม้** ป่าไม้ในภาคตะวันออกส่วนใหญ่จะมีลักษณะเป็นป่าดิบ ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง (1) และมีป่าชายเลนบริเวณชายฝั่งทะเลของจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด

▲ ป่าชายเลนบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี

- **ทรัพยากรดิน** ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนที่เกิดจากการผุกร่อน ระบายน้ำได้ดี เหมาะแก่การปลูกพืชไร่และผลไม้ แต่ต้องเพิ่มธาตุอาหาร ส่วนพื้นที่ติดชายฝั่งมักมีปัญหาเรื่องดินเค็ม
- **ทรัพยากรน้ำ** ภาคตะวันออกมีแม่น้ำสายสั้น ๆ หลายสาย ได้แก่ แม่น้ำปราจีนบุรี แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำเวฬุ และแม่น้ำประแส
- **ทรัพยากรแร่** แร่สำคัญ ได้แก่ เหล็ก แมงกานีส พลวง ทรายแก้ว และพลอย

หน้าตัดของเนื้อไม้ประดู่ป่าที่มีลายเส้นสวยงาม เนื้อหยาบ ทำเครื่องเรือนได้ดี

นักเรียนควรรู้

(1) **ป่าเต็งรัง** เป็นป่าที่พบในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในประเทศไทยพบตั้งแต่จังหวัดเพชรบุรีไปจนถึงจังหวัดเชียงราย ป่าเต็งรัง เป็นป่าค่อนข้างโล่ง มีต้นไม้ขึ้นห่าง ๆ ได้ระยะ ส่วนมากต้นไม้ในป่าชนิดนี้จะมีความสูงแยกออกได้เป็นสองชั้น คือ ชั้นบนสูงประมาณ 10-20 เมตร ชั้นล่างสูงราว ๆ 7 เมตร ส่วนไม้พื้นล่างคือ หญ้าต่าง ๆ ไม้ที่สำคัญในป่าชนิดนี้ เช่น ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้รกฟ้า ไม้เหียง ไม้พลวง เมื่อถึงฤดูแล้งราว ๆ เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ต้นไม้ในป่านี้จะผลัดใบพร้อมกันทั้งป่า ป่าจะกลายจากสีเขียวสดมาเป็นสีน้ำตาลเหลือง แต่เมื่อฝนแรกของเดือนพฤษภาคมมาถึง ป่านี้ก็จะเริ่มกลับมาเขียวขจีอีกครั้งหนึ่ง

ข้อสอบเน้นการคิด

ลักษณะภูมิอากาศของภาคตะวันออก เหมาะสำหรับการประกอบอาชีพใด

1. ทำประมง
2. ทำสวนผลไม้
3. ทำเหมืองแร่
4. ปลูกพืชเมืองหนาว

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 2. เพราะมีสภาพพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสม การมีแหล่งน้ำที่เพียงพอทำให้สามารถเพาะปลูกผลไม้ได้หลากหลายชนิด)

๕. ภาคตะวันตก

ภาคตะวันตกประกอบด้วย ๕ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก ① กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีเนื้อที่ประมาณ ๕๓,๖๗๙ ตารางกิโลเมตร

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันตก

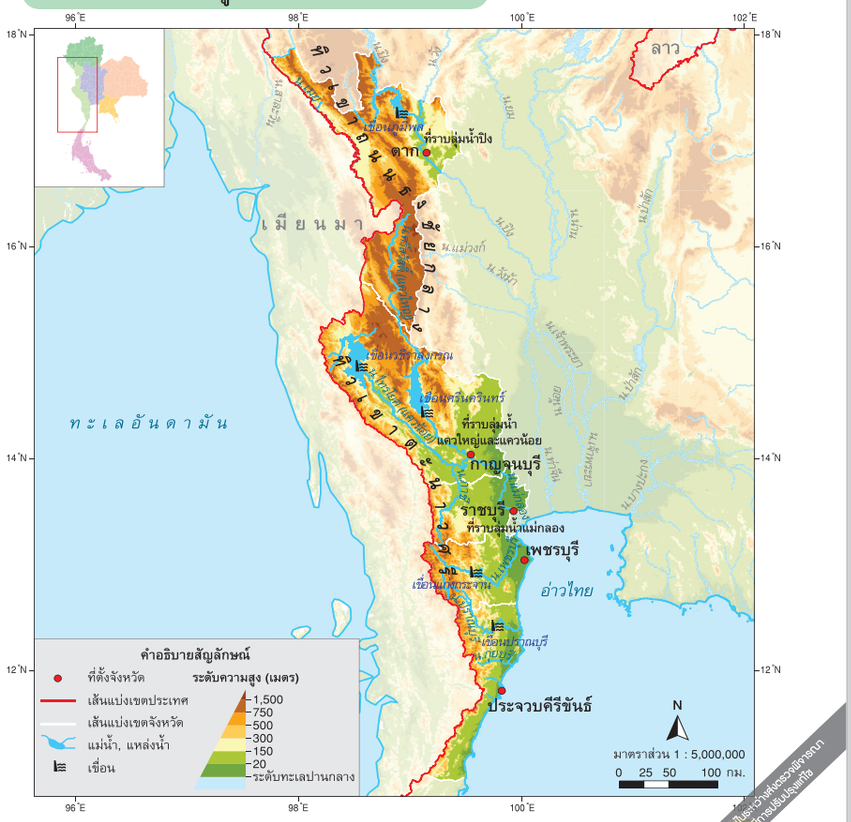

ขั้นสอน

12. ครูให้นักเรียนอ่านหนังสือเรียนสังคมศึกษาฯ หน้า 138-139 แล้วให้นักเรียนลองตั้งคำถามที่ตนเองอยากรู้ เช่น
    - ถ้ำในภาคตะวันตกมีถ้ำอะไรบ้าง
    - ที่ราบลุ่มน้ำของภาคตะวันตกมีการปลูกพืชอะไรบ้าง
13. ครูและนักเรียนร่วมกันเลือกคำถามจากที่นักเรียนตั้งมาหนึ่งคำถาม เพื่อช่วยกันหาคำตอบ

ข้อสอบเน้นการคิด

จากแผนที่ พื้นที่บริเวณหมายเลข ① เหมาะแก่การประกอบอาชีพอะไร

1. เลี้ยงปลาในกระชัง
2. เพาะปลูกผลไม้
3. ทำประมงน้ำเค็ม
4. ทำเหมืองดีบุก

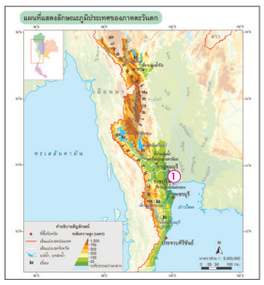

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 4. เพราะพื้นที่บริเวณหมายเลข ① ในแผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของภาคตะวันตก ให้ข้อมูลว่าเป็นพื้นที่ราบลุ่ม โดยสังเกตจากสีในแผนที่ที่เป็นสีเขียว และมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน ทำให้พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การปลูกพืชผักและผลไม้)

นักเรียนควรรู้

① **จังหวัดตาก** เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับที่ 4 ของประเทศไทย รองจากจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดตากเป็นป่าไม้และทิวเขาสูงจังหวัดตากเป็นที่ตั้งของเขื่อนสำคัญ คือ เขื่อนภูมิพล ซึ่งเป็นเขื่อนอเนกประสงค์แห่งแรกในประเทศไทย สร้างเป็นเขื่อนคอนกรีตรูปโค้งขนาดใหญ่ที่สูงที่สุดในประเทศ

เขื่อนภูมิพล

ขั้นสอน

14. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน จากนั้นให้แต่ละกลุ่มช่วยกันค้นคว้าหาคำตอบของคำถาม กลุ่มใดได้คำตอบเร็วที่สุดและถูกต้องที่สุดเป็นผู้ชนะ

ภาคตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- **ทิศเหนือ** ติดต่อกับ ภาคเหนือของประเทศไทย
- **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับ ภาคกลาง และอ่าวไทย
- **ทิศใต้** ติดต่อกับ ภาคใต้ของประเทศไทย
- **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับ ประเทศเมียนมา

ลักษณะทางกายภาพของภาคตะวันตก มีดังนี้

ลักษณะภูมิประเทศ

มีลักษณะคล้ายกับภาคเหนือ มีทิวเขาสูงวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ อยู่ทางตะวันตก ถัดจากทิวเขาจะเป็นพื้นที่ราบและพื้นที่ราบลุ่มน้ำ พื้นที่จะลาดเอียงไปทางตะวันออกสู่ชายฝั่งทะเลอ่าวไทย

- **ทิวเขา** มีทิวเขาในจังหวัดตากจนถึงแม่น้ำแควใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี คือ ทิวเขาถนนธงชัยกลาง ที่ทอดแนวมาจากภาคเหนือ ส่วนทิวเขาทางใต้ลงไปตลอดแนวชายแดนภาคตะวันตกกับประเทศเมียนมา คือ ทิวเขาตะนาวศรี (1) ในบริเวณจังหวัดกาญจนบุรี ส่วนใหญ่จะเป็นภูเขาหินปูน มียอดแหลมหลายยอด ภูเขาดังกล่าวมักจะมีถ้ำที่สวยงาม
- **ที่ราบลุ่มน้ำ** มีพื้นที่ใหญ่ มีความสมบูรณ์สูง ใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ ที่ราบลุ่มน้ำแม่กลอง และที่ราบลุ่มน้ำเพชรบุรี
- **ชายฝั่งทะเล** จะเป็นหาดเลน (2) เช่น ชายฝั่งบางตะบูน แหลมผักเบี้ย เป็นต้น บางส่วนเป็นหาดทราย เช่น หาดหัวหิน หาดชะอำ เป็นต้น

ภาคตะวันตกมีพื้นที่บางส่วนติดทะเล จึงมีอ่าว หาดทราย ที่สวยงามหลายแห่ง

หมายเลขในวงเล็บ (1) และ (2) ระบุตำแหน่งเนื้อหาของนักเรียนประจำบทเรียน

นักเรียนควรรู้

(1) **ทิวเขาตะนาวศรี** เป็นทิวเขาที่ต่อเนื่องมาจากทิวเขาถนนธงชัย เป็นพรมแดนกั้นระหว่างไทยกับเมียนมา เริ่มตั้งแต่จังหวัดกาญจนบุรีลงไปทางใต้ ผ่านจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และชุมพร มีความยาวประมาณ 834 กิโลเมตร

(2) **หาดเลน** มีสภาพแวดล้อมค่อนข้างสงบ ได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้นน้ำลง จนเกิดการสะสมตัวของตะกอนทรายแป้ง ดินเหนียว และทรายเม็ดละเอียดที่ถูกพัดพามากับน้ำจนกลายเป็นลานแบนราบ มักพบตามปากแม่น้ำลำคลองที่ต่อเชื่อมกับทะเล จึงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยธาตุอาหาร และมักจะพบป่าชายเลนขึ้นอยู่ในบริเวณหาดเลนด้วย

ข้อสอบเน้นการคิด

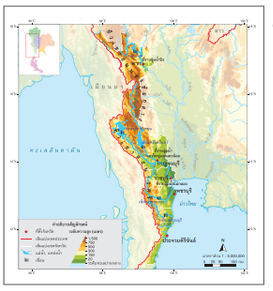

จากแผนที่ ข้อใดกล่าวถูกต้อง

1. ภาคตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับภาคตะวันออก
2. จังหวัดกาญจนบุรีตั้งอยู่ด้านเหนือสุดของภาค
3. แม่น้ำสำคัญในภาคตะวันตก คือ แม่น้ำแม่กลอง
4. ที่ราบชายฝั่งทะเลอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของภาค

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 3. ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งแม่น้ำสำคัญในภาคตะวันตก เช่น แม่น้ำแควใหญ่ แม่น้ำแควน้อย แม่น้ำแม่กลอง)

ลักษณะภูมิอากาศ

ภาคตะวันตกมีลักษณะอากาศร้อนชื้นสลับกับฤดูแล้ง มีฝนตกน้อยกว่าภาคอื่น เนื่องจากมีภูเขาสูงกั้น จึงเป็นพื้นที่อับฝน มีอุณหภูมิเฉลี่ย ๒๖-๓๐ องศาเซลเซียส อุณหภูมิในฤดูร้อนจะร้อนจัด และฤดูหนาวจะหนาวจัด กลางวันอุณหภูมิสูงและกลางคืนอุณหภูมิจะต่ำมาก ทำให้อุณหภูมิในรอบวันเกิดความแตกต่างกันมากเนื่องจากอยู่ในหุบเขา จังหวัดที่มีฝนตกน้อยที่สุด คือ จังหวัดตาก และจังหวัดที่มีฝนตกมากที่สุด คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ทรัพยากรธรรมชาติ

- **ทรัพยากรป่าไม้** พื้นที่ป่าไม้ของภาคตะวันตกมีมาก เป็นอันดับสองรองจากภาคเหนือ ป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าดงดิบและป่าเบญจพรรณ จังหวัดที่มีป่าไม้มากที่สุด คือ จังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดตาก
- **ทรัพยากรดิน** ดินในภาคตะวันตกแบ่งเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พบบริเวณเขตลาดเชิงเขา และดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ พบบริเวณที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ
- **ทรัพยากรน้ำ** มีแม่น้ำสำคัญ เช่น แม่น้ำแควใหญ่ (1) ซึ่งมีต้นกำเนิดจากทิวเขาถนนธงชัย แม่น้ำแควน้อย (2) มีต้นกำเนิดจากทิวเขาตะนาวศรี แม่น้ำทั้ง ๒ สายไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำแม่กลอง บริเวณจังหวัดกาญจนบุรี

▲ แม่น้ำแควน้อย มีต้นน้ำจากป่าดงดิบบนทิวเขาตะนาวศรี ในจังหวัดกาญจนบุรี

ขั้นสอน

15. ครูให้นักเรียนอ่านหนังสือเรียนสังคมศึกษาฯ หน้า 140-142
16. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละเท่า ๆ กัน แล้วให้แต่ละกลุ่มเลือกสืบค้นข้อมูลของเกาะในภาคใต้ มากลุ่มละหนึ่งเกาะ ไม่ซ้ำกัน

ข้อสอบเน้น การคิด

การที่ภาคตะวันตกมีทิวเขาถนนธงชัยและถนนตะนาวศรีวางตัวในแนวเหนือถึงใต้ ส่งผลต่อลักษณะทางกายภาพของภาคในข้อใด

1. มีพื้นที่ที่เป็นเขตเงาฝน
2. มีแหล่งแร่ทองคำมาก
3. มีแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์สงวน
4. ได้รับอิทธิพลจากทะเลมาก

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 1. เพราะมีทิวเขาสูงขวางกั้นทิศทางลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้เกิดบริเวณเงาฝน ฝนจะตกด้านตะวันตกของเทือกเขาซึ่งอยู่ในประเทศเมียนมามากกว่าด้านตะวันออกในเขตประเทศไทย)

นักเรียนควรรู้

(1) **แม่น้ำแควใหญ่** เป็นแม่น้ำสายสำคัญของจังหวัดกาญจนบุรี มีความยาวประมาณ 380 กิโลเมตร ต้นแม่น้ำแควใหญ่เกิดจากทิวเขาถนนธงชัยซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับเมียนมา บริเวณอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก จากนั้นไหลผ่านเขาสูงและป่าทึบลงมาทางใต้ เข้าเขตจังหวัดกาญจนบุรี มาบรรจบกับแม่น้ำแควน้อยที่อำเภอเมืองกาญจนบุรี

(2) **แม่น้ำแควน้อย** มีความยาวประมาณ 320 กิโลเมตร เกิดจากเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งกั้นพรมแดนด้านตะวันตกของประเทศไทยกับเมียนมา ตอนบนของแม่น้ำแควน้อยมีลำน้ำ 3 สายไหลมารวมกันที่อำเภอสังขละบุรี ได้แก่ ลำน้ำบีคีใหญ่ และลำน้ำซองกาเลีย

ขั้นสอน

17. ให้แต่ละกลุ่มสืบค้นข้อมูลของเกาะในภาคใต้ในประเด็น ดังนี้

- ลักษณะภูมิประเทศ
- ลักษณะภูมิอากาศ
- ทรัพยากรธรรมชาติ

๖. ภาคใต้

ภาคใต้ประกอบด้วย ๑๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี พังงา ภูเก็ต กระบี่ นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สตูล สงขลา ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีเนื้อที่ประมาณ ๗๐,๗๑๕ ตารางกิโลเมตร

แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้

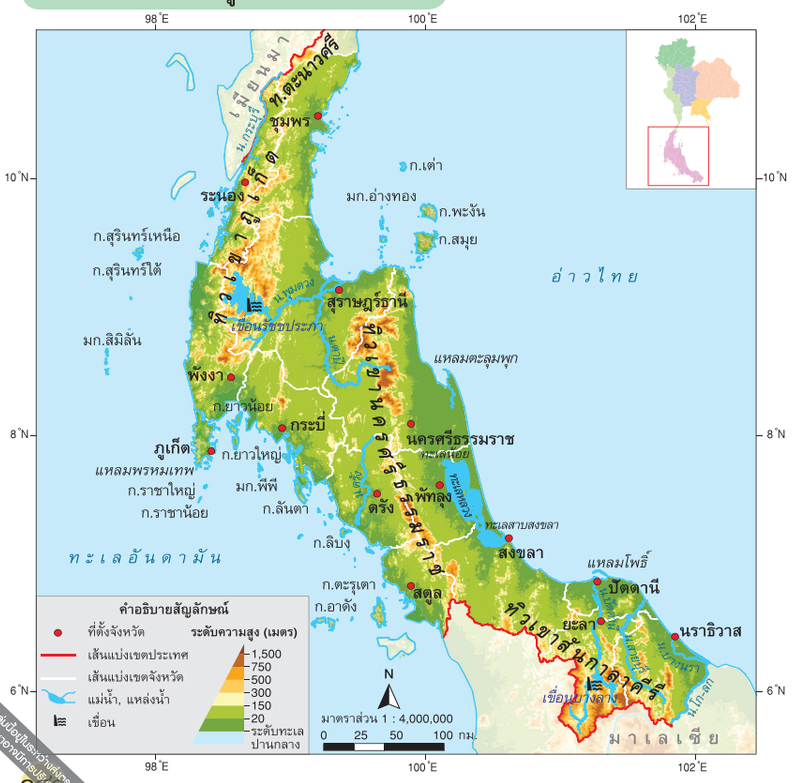

หน่วยที่ ๑ ประเทศไทยของเรา เนื้อที่กว้างใหญ่ไพศาล ๑๔๑

เกร็ดแนะครู

ครูอธิบายเพิ่มว่า ชายฝั่งทะเลไทยมีเกาะทั้งสิ้นจำนวน 936 เกาะ แบ่งเป็น 4 ขนาด ดังนี้

1. เกาะที่มีพื้นที่น้อยกว่า 1 ตารางกิโลเมตร มี 789 เกาะ
2. เกาะที่มีพื้นที่ระหว่าง 1-9.9 ตารางกิโลเมตร มี 113 เกาะ
3. เกาะที่มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 10-99.9 ตารางกิโลเมตร มี 28 เกาะ
4. เกาะที่มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 100 ตารางกิโลเมตรขึ้นไป มี 6 เกาะ

โดยมีเกาะในฝั่งทะเลอันดามัน จำนวน 374 เกาะ และเกาะในฝั่งทะเลอันดามัน จำนวน 526 เกาะ จังหวัดที่มีเกาะมากที่สุด คือ จังหวัดพังงา มี 155 เกาะ เกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุด คือ เกาะภูเก็ต มีขนาด 514,675 ตารางกิโลเมตร

ข้อสอบเน้นการคิด

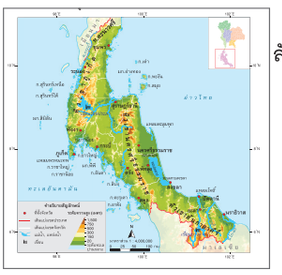

จากแผนที่ ข้อใดสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพของภาคใต้

1. มีการทำประมงน้ำเค็ม
2. นิยมปลูกพืชที่ทนแล้งได้ดี
3. เป็นแหล่งปลูกพืชเมืองหนาว
4. เป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญ

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 1. เพราะภาคใต้มีพื้นที่ขนาบด้วยอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ผู้คนในท้องถิ่นนี้จึงนิยมประกอบอาชีพประมง)

T140

ภาคใต้มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

- **ทิศเหนือ** ติดต่อกับ ภาคตะวันตกของประเทศไทย และประเทศเมียนมา
- **ทิศตะวันออก** ติดต่อกับ อ่าวไทย
- **ทิศใต้** ติดต่อกับ ประเทศมาเลเซีย
- **ทิศตะวันตก** ติดต่อกับ ทะเลอันดามัน

ลักษณะทางกายภาพของภาคใต้ มีดังนี้

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของภาคใต้เป็นคาบสมุทร คือ เป็นแผ่นดินยื่นลงไปในทะเล มีทิวเขาสูงอยู่ตรงกลาง และมีที่ราบชายฝั่งขนาบทั้ง ๒ ด้าน

- **ทิวเขา** ประกอบด้วยทิวเขาภูเก็ต ทิวเขานครศรีธรรมราช และทิวเขาสันกาลาคีรี (1)
- **ที่ราบชายฝั่งทะเล** ที่ราบชายฝั่งของภาคใต้จะไม่กว้างมากนัก เพราะมีทิวเขาทอดตัวเป็นแนวอยู่กลางภาค แต่โดยทั่วไปที่ราบทางด้านอ่าวไทยจะกว้างกว่าที่ราบชายฝั่งอันดามัน
- **เกาะและหมู่เกาะ** บริเวณภาคใต้มีเกาะที่มีฐานะเป็นจังหวัด คือ เกาะภูเก็ต ส่วนเกาะที่มีฐานะเป็นอำเภอ ได้แก่ เกาะสมุย (2) เกาะพงัน เกาะยาว และเกาะลันตา (3) และยังมีหมู่เกาะที่มีความสวยงามอีกเป็นจำนวนมาก เช่น หมู่เกาะอ่างทอง หมู่เกาะสุรินทร์ หมู่เกาะพีพี เป็นต้น

▲ หมู่เกาะพีพี อยู่ในจังหวัดกระบี่ ส่วนใหญ่เป็นเกาะที่เป็นภูเขาหินปูน มีหน้าผาสูงชัน มีต้นไม้ปกคลุมตามซอกหิน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่นิยมสถานที่หนึ่งของประเทศไทย

ขั้นสอน

18. เมื่อสืบค้นข้อมูลเสร็จแล้วให้แต่ละกลุ่มออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยนำเสนอในประเด็น ดังนี้

- ลักษณะภูมิประเทศ
- ลักษณะภูมิอากาศ
- ทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อสอบเน้นการคิด

ภาคใต้และภาคตะวันออกมีลักษณะทางกายภาพใดที่คล้ายคลึงกัน

1. เป็นพื้นที่เขตเงาฝน
2. มีพื้นที่ติดทะเล
3. ฝนตกตลอดทั้งปี
4. อากาศหนาวเย็นจัด

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 2. เพราะภาคใต้มีพื้นที่ติดอ่าวไทยและทะเลอันดามัน ส่วนภาคตะวันออกมีพื้นที่ติดอ่าวไทย ส่วนภูมิอากาศภาคใต้มีเพียง 2 ฤดู คือ ร้อนและฝน)

นักเรียนควรรู้

(1) **ทิวเขาสันกาลาคีรี** เป็นทิวเขาหินแกรนิต เริ่มตั้งแต่จังหวัดสตูลไปสุดในเขตจังหวัดนราธิวาส มีลักษณะลดหลั่นเป็นขั้นบันไดไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ กั้นเขตแดนประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย

(2) **เกาะสมุย** เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งอยู่ในอ่าวไทย เป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของประเทศไทยรองจากเกาะภูเก็ต เกาะสมุยเป็นแหล่งปลูกมะพร้าวที่สำคัญ และยังมีชายหาดที่สวยงาม เช่น หาดเฉวง หาดละไม

(3) **เกาะลันตา** ปัจจุบัน คือ อุทยานแห่งชาติเกาะลันตา ซึ่งคำว่า ลันตา มาจากคำว่า ลันตัส ซึ่งเป็นภาษาชวา มีความหมายว่า ผลาย่างปลา หรือที่ย่างปลาที่สร้างด้วยไม้ รูปสี่เหลี่ยมยกพื้นสูงคล้ายโต๊ะ จุดไฟไว้ด้านล่างเพื่อเผาปลาที่วางเรียงไว้ด้านบน อุทยานแห่งชาติเกาะลันตานี้มีพื้นที่ประมาณ 83,750 ไร่ หรือ 134 ตารางกิโลเมตร

ขั้นสรุป

1. นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคที่นักเรียนอาศัยอยู่และสรุปเพิ่มว่า แผนที่และรูปถ่ายเป็นเครื่องมือใช้แสดงข้อมูลลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเรา
2. ทำแบบฝึกปฏิบัติทักษะรวบยอด สังคมศึกษาฯ ป.5 เป็นการบ้านส่งครูในวันต่อไป
3. ครูให้นักเรียนทำกิจกรรมรู้เรื่องภูมิศาสตร์ จากหนังสือเรียน สังคมศึกษาฯ หน้า 143

- **แหลม** เนื่องจากชายฝั่งทะเลมีกระแสน้ำชายฝั่งพัดพาเอาตะกอนดินและทรายไปทับถมชายฝั่งให้งอกออกไป ทำให้กลายเป็นภูมิประเทศที่สวยงาม แปลกตา ได้แก่ แหลมตะลุมพุก (1) จังหวัดนครศรีธรรมราช และแหลมโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของภาคใต้เป็นแบบร้อนชื้นแถบมรสุม คือ มีฝนตกชุกสลับกับร้อนแห้งแล้งสั้น ๆ อุณหภูมิเฉลี่ย ๒๖-๒๘ องศาเซลเซียส ไม่มีฤดูหนาว เนื่องจากอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตร มีทะเลขนาบทั้งสองด้าน และได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้อย่างเต็มที่ ทำให้มีฝนตกชุกตลอดทั้งปี จังหวัดที่มีฝนมากที่สุด คือ จังหวัดระนอง และจังหวัดที่มีฝนน้อย คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ทรัพยากรธรรมชาติ

- **ทรัพยากรป่าไม้** พื้นที่ป่าไม้ส่วนใหญ่ในภาคใต้เป็นป่าดิบชื้น พบบริเวณเทือกเขา และป่าชายเลน พบบริเวณชายฝั่งทะเล
- **ทรัพยากรดิน** ดินในภาคใต้แบ่งออกเป็นดินบริเวณภูเขาสูง เนื้อดินเป็นดินร่วนและดินเหนียว มีกรวดและเศษหินปน ดินบริเวณที่ราบ (2) เป็นดินที่มีเนื้อละเอียด มีทั้งดินทราย ดินร่วน และดินเหนียวปนกัน และ**ดินพรุ** เป็นดินที่มีอินทรียวัตถุสะสมอยู่เป็นจำนวนมาก
- **ทรัพยากรน้ำ** แม่น้ำในภาคใต้เป็นแม่น้ำสายสั้น ๆ ประกอบไปด้วย แม่น้ำตาปี แม่น้ำปัตตานี แม่น้ำสายบุรี แม่น้ำโก-ลก ไหลลงสู่ทะเลด้านอ่าวไทย แม่น้ำกระบุรี แม่น้ำตรัง ไหลลงสู่ทะเลอันดามัน

▲ แม่น้ำตาปี เป็นแม่น้ำสายยาวที่สุดในภาคใต้ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช และไหลสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

หนังสือเรียนเขียนประจำวันที่ ๑ ๒๕๖๓

นักเรียนควรรู้

(1) **แหลมตะลุมพุก** เป็นแหลมยาวยื่นออกไปในอ่าวไทย มีพื้นที่ติดกับพื้นดินบริเวณตอนบนของอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2505 ได้เกิดวาตภัยจากพายุโซนร้อนแฮเรียต ทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก

(2) **ดินพรุ** คือ ดินในพื้นที่พรุ ที่แปรสภาพเป็นดินเปรี้ยวจัด ซึ่งในภาษาท้องถิ่นของภาคใต้พื้นที่พรุแปลว่าพื้นที่ที่มีน้ำขัง มีลักษณะเป็นอินทรียวัตถุ หรือซากพืชซากสัตว์ที่เน่าเปื่อยทับถมอยู่ข้างบน และมีสารประกอบกำมะถันอยู่มาก เมื่อต้องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่พรุจะต้องสูบเอาน้ำออกจากพื้นที่ให้หมดเสียก่อนและเมื่อดินแห้งจะเกิดการเติมออกซิเจนในชั้นดิน ทำให้กลายเป็นดินเปรี้ยวจัด

บูรณาการเชื่อมสาระ

ครูบูรณาการความรู้ในสาระสังคมศึกษาฯ วิชาสังคมศึกษาฯ กับสาระภาษาไทย เรื่องการเขียนเรียงความ โดยให้นักเรียนเขียนเรียงความแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวภูมิภาคของตนเอง แล้วออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดจิตสำนึกรักเมืองไทย

รู้เรื่อง ภูมิศาสตร์

๑. แบ่งกลุ่ม แล้วปฏิบัติ ดังนี้
   ๑) ดูแผนที่ลักษณะภูมิประเทศ และรูปถ่ายลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของตน
   ๒) ทบทวนเกี่ยวกับการหาข้อมูลลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคตนเองจากแผนที่และรูปถ่าย
   ๓) วิเคราะห์ว่า จากแผนที่และรูปถ่ายภูมิภาคของเรา มีลักษณะทางกายภาพอย่างไร
   ๔) สรุปลักษณะทางกายภาพของภูมิภาคตนเอง แล้วนำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน

๒. แบ่งกลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นว่า **ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติในภูมิภาคของตนคล้ายคลึงหรือแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ อย่างไร** แล้วสรุปผลลงในสมุด จากนั้นส่งตัวแทนออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน

หนังสือเล่ม เรื่องปิดช่องว่างด้วยการตรวจนับจำนวนเรือ ตัวอย่างจริงกับประวัติศาสตร์ ๗

ขั้นประเมิน

1. ครูตรวจแบบทดสอบก่อนเรียน
2. ครูตรวจใบงานที่ 2.1 เรื่อง ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเรา
3. ประเมินการนำเสนอผลงาน
4. สังเกตพฤติกรรมในการทำงาน

ข้อสอบเน้นการคิด

ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแหลมจะพบได้ในภาคใด

1. ภาคใต้
2. ภาคเหนือ
3. ภาคตะวันตก
4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(วิเคราะห์คำตอบ ข้อ 1. เพราะภาคใต้เป็นคาบสมุทรมีทะเลขนาบอยู่ 2 ข้าง มีกระแสน้ำพัดเอาตะกอนมาทับถมชายฝั่งให้ยื่นออกไป จนเกิดลักษณะภูมิประเทศที่เป็นแหลม)

แนวทางการวัดและประเมินผล
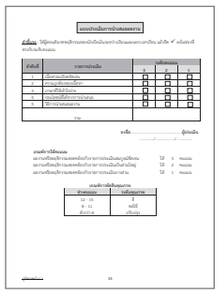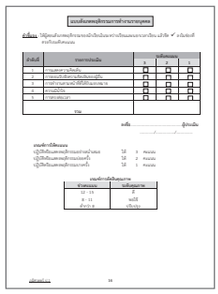
ครูตรวจแบบทดสอบก่อนเรียน ตรวจใบงานที่ 2.1 เรื่อง ลักษณะทางกายภาพในภูมิภาคของเรา ประเมินการนำเสนอผลงาน และสังเกตพฤติกรรมในการทำงาน จากนั้นครูศึกษาแนวทางการวัดและประเมินผลเพื่อประเมินชิ้นงานของนักเรียน จากใบประเมินชิ้นงานที่แนบท้ายแผนการสอน